

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická
Katedra občanského práva

Diplomová práce

Omezení svéprávnosti zletilých osob

Jan Zelenka

PLZEŇ 2018

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil
prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen 2018

.....

Jan Zelenka

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě chci poděkovat především své rodině za podporu, kterou mi poskytovali po celou dobu studia, zejména mojí mámě Heleně Zelenkové a mým prarodičům Josefovi a Zdeňce Ždánkách.

Mé poděkování patří také vedoucímu mé diplomové práce,
JUDr. Miroslavu Kalnému, Ph.D.,
za to, jakou velkou trpělivost se mnou měl.

Obsah

2. Pojem svéprávnosti a nabytí plné svéprávnosti.....	1
2.1. Pojem svéprávnosti.....	1
2.2. Nabytí plné svéprávnosti.....	1
2.2.1. Nabytí plné svéprávnosti přiznáním svéprávnosti soudem...2	
2.2.2. Nabytí plné svéprávnosti uzavřením manželství.....	3
3. Podmínky za nichž lze omezit svéprávnost.....	4
3.1. Základní podmínky.....	5
3.2. Podmínka závažné újmy.....	8
3.3. Výlučná pravomoc soudu v omezování svéprávnosti.....	9
3.4. Zjištění názoru člověka, o jehož omezení svéprávnosti se rozhoduje.....	9
4. Rozsah a doba omezení svéprávnosti.....	10
4.1. Rozsah omezení svéprávnosti.....	10
4.1.1. Omezení svéprávnosti ve vztahu k rodičovské odpovědnosti.....	13
4.1.2. Omezení svéprávnosti k uzavření manželství.....	15
4.1.3. Omezení svéprávnosti k popření otcovství.....	16
4.1.4. Omezení svéprávnosti ve věcech osvojení.....	18
4.1.5. Omezení svéprávnosti ve vztahu k lékařským službám.....	19
4.1.6. Omezení svéprávnosti k uzavírání smluv.....	21
4.1.7. Omezení svéprávnosti ve vztahu k pořízování pro případ smrti.....	22
4.1.8. Omezení svéprávnosti v oblasti volebního práva.....	23
4.2. Duševní porucha.....	29
4.2.1. Mentální retardace (F70-F79).....	31
4.2.2. Demence u Alzheimerovy choroby (F00).....	32
4.2.3. Schizofrenie (F20).....	33
4.3. Běžné záležitosti každodenního života.....	34
4.4. Znalecký posudek.....	36
4.5. Doba na níž lze omezit člověka ve svéprávnosti.....	37

5. Prostředky mírnější než omezení svéprávnosti a jejich použití.....	38
5.1. Mírnější prostředky než omezení svéprávnosti.....	38
5.1.1. Předběžné prohlášení.....	39
5.1.1.1. Forma předběžného prohlášení.....	43
5.1.1.2. Důvody pro změnu nebo zrušení předběžného prohlášení.....	45
5.1.2. Nápomoc při rozhodování.....	46
5.1.2.1. Práva a povinnosti podpůrce a jeho odvolání.....	48
5.1.3. Zastoupení členem domácnosti.....	50
5.2. Použití prostředků mírnějších než je omezení svéprávnosti.....	52
6. Jmenování opatrovníka osobě omezené ve svéprávnosti.....	53

1. Úvod

Tato práce se zabývá problematikou institutu omezení svéprávnosti. Cílem mé práce je poskytnout čtenáři této práce základní informace o tom, co je to svéprávnost. Jak se nabývá plná svéprávnost a kdy ji někteří lidé mohou nabýt dříve než ostatní. V kapitole 3. této práce se čtenář dočte, za splnění jakých podmínek je možné, aby soud někoho omezil ve svéprávnosti. Kapitola 4. se poté podrobně věnuje několika jednotlivým oblastem, ve kterých je možné, aby byl člověk omezen ve svéprávnosti a jaké důsledky toto omezení pro něj bude mít. V této souvislosti se podrobněji budu zabývat otázkou, zda je možné člověka omezit v oblasti volebního práva. V rámci této kapitoly se též zmíním o nejběžnějších duševních poruchách, pro které soudy nejběžněji omezovali (podle dřívější právní úpravy zbavovali způsobilosti k právním úkonům) ve svéprávnosti. V kapitole 5. se poté věnuji institutům, která lze využít jako podpůrné opatření u jedinců, kteří trpí duševní poruchou, která jim způsobuje obtíže při právním jednání, ale zároveň toto narušení nedosahuje té míry, že by bylo třeba danou osobu omezit ve svéprávnosti. V kapitole 6. se budu krátce věnovat jmenování opatrovníka osobě, která byla omezena ve svéprávnosti.

2. Pojem svéprávnosti a nabytí plné svéprávnosti

2.1. Pojem svéprávnosti

Občanský zákoník z roku 2012 (ObčZ) pojem svéprávnosti ve svém § 15 odst. 2 definuje jakožto způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem. Svéprávnost tedy člověku umožňuje se aktivně účastnit právního života prostřednictvím konání či opomenutí.¹

Svéprávné mohou být pouze osoby, které mají schopnost vnímat dosah svého konání a jsou schopny utvořit si svobodnou vůli. Z tohoto důvodu nemohou být plně svéprávné osoby nezletilé a osoby, jenž jsou stíženy duševní poruchou, která není jen přechodná a způsobuje, že člověk kvůli ní není v určitém rozsahu schopen samostatně právně jednat.²

Autoři občanského zákoníku pojmem „svéprávnost“ nahradili dřívější pojem „způsobilost k právním úkonům“. Tento krok autoři důvodové zprávy odůvodňují tím, že „svéprávnost“ je tradičním označením a též tím, že je navíc věcně správné, neboť se tím vyjadřuje, že kdo je s to vlastním jednáním nabývat subjektivní práva a zavazovat se k povinnostem je osobou svého práva.

2.2. Nabytí plné svéprávnosti

Plně svéprávnou se fyzická osoba stává zletilostí, tedy dovršením svého osmnáctého roku věku (přesněji od 00:00 hodin dne svých osmnáctých narozenin). V určitých výjimečných případech lze svéprávnosti nabýt jinak než zletilostí, tedy dříve, naproti tomu zletilost se nabývá dovršením osmnáctého roku věku bezvýjimečně. Těmi výjimečnými situacemi, kdy lze nabýt plné svéprávnosti před dovršením zletilosti jsou dvě výjimky a to sice za 1. Přiznání svéprávnosti soudem (§ 37 ObčZ) a za 2. uzavření manželství (§ 672 ObčZ).³

---

¹LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 194.

²tamtéž.

³tamtéž.

2.2.1. Nabytí plné svéprávnosti přiznáním svéprávnosti soudem

Za splnění podmínek stanovených v § 37 odst. 1 ObčZ soud vyhoví návrhu nezletilého, aby mu byla přiznána plná svéprávnost. Tento návrh může podat nezletilý, který není plně svéprávný (tedy ten komu zatím nebyla svéprávnost soudem přiznána nebo neuzavřel manželství). Podmínkami, které takováto osoba musí splnit pak jsou, že nezletilý dosáhl věku šestnácti let, osvědčila se jeho schopnost samostatně se živit a obstarat si své záležitosti a nakonec, aby s návrhem na přiznání svéprávnosti souhlasil jeho zákonný zástupce.

Co se týče podmínky souhlasu zákonného zástupce, je třeba zmínit, že ve většině případů má nezletilý zákonné zástupce dva, tedy oba rodiče, kteří mimo povinnosti péče o nezletilého mají i právo na ni, při čemž tohoto práva se svým souhlasem s přiznáním svéprávnosti nezletilému vzdávají, z tohoto důvodu je třeba dovodit, že k přiznání svéprávnosti, tak bude třeba souhlasu obou zákonných zástupců nezletilého. Tento problém nenastane v situacích, kdy nezletilý má zákonného zástupce pouze jednoho.⁴

Výjimečně je možné, aby soud přiznal svéprávnost nezletilému i v případech, kdy nejsou splněny podmínky podle § 37 odst. 1 ObčZ a to sice je-li to z vážných důvodů v zájmu nezletilého. Mohlo by se jednat zejména o případy, kdy s přiznáním svéprávnosti nebudou souhlasit zákonní zástupci nezletilého a zřídka pak tehdy pokud nebude osvědčena jeho schopnost sám se živit. Autoři velkého komentáře k obecné části (§1-654) občanského zákoníku vydaného v roce 2014, tedy JUDr. Petr Lavický, Ph.D. a kolektiv, jsou toho názoru, že zákon umožňuje výjimku i co se týče věku nezletilého. Přesněji řečeno zastávají názor, že z vážných důvodů v zájmu nezletilého lze přiznat svéprávnost i nezletilému mladšímu než šestnáct let.

Autor práce souhlasí, že ustanovení § 37 odst. 1 ObčZ věty druhé se dá takto vyložit avšak osobně je toho názoru, že nejzazší hranicí by

---

⁴LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 216.

mělo být dosažení věku patnácti let a ukončení povinné školní docházky, neboť je zde zájem na řádném dokončení povinné školní docházky. U nezletilých, u nichž nebude osvědčena schopnost se sám živit a obstarat si své záležitosti by pak bylo třeba vzít v úvahu zda takovéto osobě vznikne větší újma tím, že jí svéprávnost bude přiznána nebo naopak tím, že jí svéprávnost přiznána nebude. Takováto opatrnost je na místě, neboť v případech, kdy by nebyl správně vyšetřen stupeň vyspělosti daného jedince mohlo by tak dojít k nevratnému poškození takového nezletilého případně jeho majetku.⁵

Vážný důvod v zájmu nezletilého, který by odůvodňovali přiznání mu plné svéprávnosti i přes nesplnění podmínek v § 37 odst. 1 ObčZ by mohla být kupříkladu smrt jeho zákonných zástupců a s ohledem na stupeň vývoje takového nezletilého by se stanovení mu jeho poručníka zdálo být zcela neúčelné.⁶

Jak bylo řečeno již výše k podání návrhu na přiznání svéprávnosti je oprávněn nezletilý, který ještě nenabyl plné svéprávnosti. Podle § 37 odst. 2 ObčZ může pak dále takovýto návrh podat zákonný zástupce nezletilého s tím, že je požadováno, aby s tím tento nezletilý souhlasil. Je možné, aby návrh byl podán ještě před dosažením šestnáctého roku věku nezletilého, kterého se bude týkat, avšak soud mu smí svéprávnost přiznat až poté, co nezletilý tohoto věku dosáhne. Plné svéprávnosti pak nezletilý nabývá právní mocí rozhodnutí soudu, kterým mu byla plná svéprávnost přiznána.⁷

2.2.2. Nabytí plné svéprávnosti uzavřením manželství

Uzavření manželství je další výjimkou, kdy nezletilý nabývá plné svéprávnosti ještě před dovršením svého osmnáctého roku věku. Avšak jsou zde dané podmínky, za kterých lze, aby nezletilý manželství uzavřel. Tyto podmínky jsou stanoveny § 672 odst. 2 ObčZ. Práví se v něm, že ve

---

⁵LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 216.

⁶tamtéž.

⁷LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 215.

výjimečných případech může soud uzavření manželství povolit nezletilému, který dovršil šestnáctý rok svého věku, nenabyl plné svéprávnosti a jsou-li pro to důležité důvody.⁸

Zde je důležité zmínit, že nezletilý, kterému je více než šestnáct let a byla mu soudem přiznána plná svéprávnost nepotřebuje již k uzavření manželství souhlas soudu. Na požadavku věku k uzavření manželství je však třeba bezvýhradně trvat a tak není možné, aby manželství uzavřela osoba mladší šestnácti let a to ani v případě, že by jí soud již dříve přiznal plnou svéprávnost. Na manželství, které by uzavřela osoba mladší než šestnáct let by se pohlíželo jako na zdánlivé manželství, tedy jako na manželství, které nikdy nevzniklo.⁹

Na rozdíl od toho manželství, které by uzavřel nezletilý starší šestnácti let, ale bez povolení soudu by bylo pouze neplatné. Avšak takovému nezletilému by plná svéprávnost, kterou uzavřením takového manželství nabyl zůstala zachována, i kdyby toto manželství bylo později prohlášeno za neplatné nebo by následně zaniklo kupříkladu rozvodem či smrtí jednoho z manželů.¹⁰

3. Podmínky za nichž lze omezit svéprávnost

Občanský zákoník stanoví hned několik podmínek, které je třeba splnit, aby soud mohl omezit člověka ve svéprávnosti.

Za 1. v § 55 odst. 1 ObčZ jsou ustanoveny podmínky, že k omezení svéprávnosti lze přistoupit za a) pouze v zájmu člověka, kterého by se toto omezení týkalo, za b) po jeho zhlédnutí, za c) s plným uznáváním jeho práv a jeho osobní jedinečnosti, za d) je třeba přitom brát v úvahu rozsah i stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitosti.¹¹

---

⁸LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 195.

⁹LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 195.

¹⁰tamtéž.

¹¹ĐVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: obecná část. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolter Kluwer ČR, a. s., 2016. s. 225.

Za 2. omezit člověka ve svéprávnosti je možné pouze tehdy, kdyby mu jinak hrozila závažná újma a vzhledem k jeho zájmům by nepostačovalo mírnější a méně omezující opatření (§ 55 odst. 2 ObčZ).

Za 3. člověk musí být stížen duševní poruchou, která není přechodného charakteru a kvůli níž zároveň není schopen v určitém rozsahu právně jednat. V tomto rozsahu je pak možné, aby soud takového člověka omezil ve svéprávnosti (§ 57 odst. 1 ObčZ).

Za 4. rozhodování o omezení svéprávnosti člověka je svěřeno výlučně do pravomoci soudu (§ 56 odst. 1 ObčZ). K této podmínce se dále váže požadavek, aby soud vyvinul potřebné úsilí na zjištění názoru člověka o jehož svéprávnosti rozhoduje a to třeba i za použití takového způsobu dorozumívání, který si tento člověk zvolí (§ 56 odst. 2 ObčZ).

3.1. Základní podmínky

Co se týče podmínky zájmu člověka, kterého by se omezení svéprávnosti týkalo, jedná se o podmínku, kterou soud musí mít na paměti po celou dobu rozhodování. Autoři velkého komentáře k občanskému právu (obecná část §1-654, Lavický P. a kol., 2014) se ohledně tohoto bodu odkazují na stanovisko **NS Cpj 160/1976 (R 3/1979)**: V něm Nejvyšší soud vyjádřil názor, že zbavení či omezení způsobilosti k právním úkonům (omezení svéprávnosti) má za cíl především poskytnout ochranu osobám, které jsou z důvodu postižení duševní poruchou, která není pouze přechodná, schopny činit některé a nebo vůbec žádné právní úkony (právní jednání). Dále se vyjádřil v tom smyslu, že je třeba předcházet tomu, aby způsobilost k právním úkonům (svéprávnost) byla omezována ve větším rozsahu než je nezbytně nutné a zbytečně se tak neztěžovala životní situace takovýchto osob.

Podmínkou, že soud má osobně zhlédnout toho o jehož omezení svéprávnosti rozhoduje, zákonodárce vyjadřuje, že je naprosto stěžejní, aby o takto závažném zásahu do svobody člověka nebylo rozhodnuto aniž by posuzovaného viděl a ten popřípadě dostal možnost vyjádřit svůj

názor.¹² Z tohoto pohledu je tedy jistě na místě, aby dotyčného osobně zhlédl přímo soudce, který o omezení jeho svéprávnosti bude rozhodovat, neboť tento požadavek odpovídá zásadě přímosti a dotyčná osoba zároveň dostane možnost alespoň jednoho přímého kontaktu se soudcem, který o ní bude rozhodovat i přes překážky, které jsou těmto případům vlastní.¹³ Tento názor vyjádřil i Nejvyšší soud ve svém stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 13. 4. 2016, **sp. zn. Cpjn 201/2015** (uveřejněné pod č. 73/2016 Sb. rozh. obč.), tak že: „Zhlédnutí posuzovaného podle § 55 odst. 1 ObčZ, a podle § 38 odst. 2 ZŘS v řízení o jeho svéprávnosti, provede zásadně soudce“. V bodě 7. tohoto stanoviska se přitom vyjadřuje v tom smyslu, že v případě, kdy by zhlédnutí posuzovaného uskutečnil vyšší soudní úředník nebo asistent soudce (§ 11 zákona č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších zákonů, § 36a zákona o soudech a soudcích), by celkový úsudek, který by si takto vyšší soudní úředník nebo asistent soudce vytvořil a zahrnul do protokolu, nebyl z povahy věci bezprostředně přenositelný do poměrů soudce, který má s přihlédnutím k němu rozhodnout ve věci. Dále se též odkazuje na judikaturu ESLP v níž je zakotveno pravidlo, že „soudci, kteří vydávají rozhodnutí mající závažné dopady na soukromý život člověka (jímž je např. omezení svéprávnosti), by měli mít v zásadě s tímto člověkem osobní kontakt (např. X. A Y. Proti Chorvatsku, č. 5193/09, rozsudek ze dne 3. 11. 2011)“.

V bodě 8. tohoto stanoviska však poukazují na to, že z judikatury ESLP vyplývá též to, že v konkrétní věci mohou být dány mimořádné důvody svědčící pro to, aby od tohoto pravidla bylo vybočeného a posuzovaného zhlédla jiná soudní osoba (vyšší soudní úředník, asistent soudce). Mohlo by se tak stát zejména u osoby o jejíž svéprávnosti bylo rozhodnuto již dříve, tato osoba byla v minulosti zhlédnuta soudcem a v probíhajícím řízení by se jednalo o přezkum v situaci, kdy její zdravotní

---

¹²LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 275.

¹³Hromada, M., Šíma, A.: Praktické otázky omezování svéprávnosti, Soudní rozhledy 4/2015, s. 123.

stav, pro nějž byla omezena ve svéprávnosti již v minulosti, je podle současných lékařských poznatků takové povahy, že nelze očekávat jeho zlepšení. Avšak takovýto závěr o zdravotním stavu posuzovaného musí vyplývat např. z předchozího znaleckého posudku, či jej musí jednoznačně potvrdit alespoň důkladné lékařské vyšetření a nesmí být jakkoliv zpochybněn ostatními provedenými důkazy a ani samotnými poznatky ze zhlédnutí provedeného jinou soudní osobou.

Takovýto mimořádný postup soudu, kdy by posuzovaného zhlédla jiná soudní osoba (nezhlédl by ji soudce), musí být v odůvodnění jeho rozhodnutí podrobně a důkladně odůvodněn. Kdyby se tak nestalo, představovalo by to vadu, pro kterou by rozhodnutí nemohlo obstát.¹⁴ Úkon zhlédnutí (protokol o něm), který provedla jiná soudní osoba je vždy pod kontrolou rozhodujícího soudce a ten jej v případě jakýchkoliv pochybností provede sám.¹⁵

V případě podmínky uznání práv a osobní jedinečnosti osoby, o jejímž omezení svéprávnosti je rozhodováno je třeba zmínit náleží Ústavního soudu **sp. zn. II. ÚS 2630/07**, ze dne 13. 12. 2007, ve kterém konstatoval, že „postup soudů v tomto posuzovaném případě nese rysy typické pro postup soudů v těchto věcech. Je charakterizován formálním, schematickým pohledem na projednávaný případ, bez snahy o individuální přístup ke každému jednotlivému případu, a naprosto nekritickým přejímáním závěrů znaleckých posudků, v nichž jsou mnohdy formulovány odpovědi na dotazy soudů, které překračují meze odborného posouzení a zasahují přímo do rozhodování soudů tím, že dávají přímý návod, jak má soud ve věci rozhodnout.“ Z toho lze vidět, že požadavek na individuální přístup ke každé osobě o jejímž omezení svéprávnosti (dříve zbavení způsobilosti k právním úkonům) má být rozhodnuto zde byli již před přijetím občanského zákoníku z roku 2012.

Tento individuální přístup spočívá ve zohlednění jedinečnosti každého člověka a je proto třeba o daném jedinci zjistit zejména, kde a s

---

¹⁴Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2016, sp. zn. Cpjn 201/2015 (uveřejněné pod č. 73/2016 Sb. rozh. obč.), bod 8.

¹⁵Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2016, sp. zn. Cpjn 201/2015 (uveřejněné pod č. 73/2016 Sb. rozh. obč.), bod 9.

kým žije, jaký je jeho denní režim. Jaké záležitosti je schopen si sám obstarávat a které mu naopak způsobují obtíže a jak se tyto obtíže projevují. Do jakých situací, které by mohli ohrozit jeho zájem se dostává. Zda a jaké jsou jeho oblíbené činnosti. Co tvoří zdroj jeho příjmu a jaká je jeho osobní, majetková situace. Teprve poté, co si o daném jedinci soud utvoří celkový obraz je možné správně zvolit rozsah omezení jeho svéprávnosti.¹⁶

Zjištění rozsahu a stupně v níž člověk není schopen se postarat o své záležitosti pak soud zjistí ze znaleckého posudku a tak, že zjistí, které záležitosti musí daný jedinec řešit, jakým způsobem k tomuto řešení doposud přistupoval a jaké to mělo důsledky.¹⁷

3.2. Podmínka závažné újmy

Jak již bylo zmíněno výše jednou z podmínek omezení svéprávnosti člověka je ta, že kdyby k jeho omezení nedošlo mohla by mu tak být způsobena závažná újma (§ 55 odst. 2). Přičemž způsobení závažné újmy dotyčné osobě může spočívat jak ve zneužití jeho jednání (kupříkladu podpisem darovací smlouvy nebo smlouvy na prostředky, které pak využívá někdo třetí), tak zanedbáním jednání, které by bylo žádoucí (kupříkladu v otázce sociální péče či nájemního vztahu).¹⁸ Rovněž se může jednat o závažnou újmu majetkovou či osobní. Důležité je, že pro ingerenci soudu do sféry svéprávnosti člověka stačí pouhá hrozba, že dané osobě vznikne závažná újma v souvislosti s duševní poruchou, kterou daná osoba trpí. Avšak neznamená to, že by člověka nešlo omezit ve svéprávnosti poté, co závažná újma již vznikla a trvá, neboť rozhodnutí soudu s účinky ex nunc počínaje právní mocí, tak může zabránit vzniku další závažné újmy.¹⁹

---

¹⁶LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 276.

¹⁷tamtéž

¹⁸Hromada, M., Šíma, A.: Praktické otázky omezování svéprávnosti, Soudní rozhledy 4/2015, s. 122.

¹⁹MELZER, F., TÉGL, P., a kol.: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1-117. Praha: Leges, 2013, s. 440.

3.3. Výlučná pravomoc soudu v omezování svéprávnosti

Vzhledem k tomu, že omezení svéprávnosti je velmi podstatným zásahem do přirozených práv člověka garantovaných Listinou základních práv a svobod a to konkrétně do způsobilosti mít práva garantovaného čl. 5 Listiny, a práva na soukromý a rodinný život garantovaného čl 10 odst. 2 Listiny, je v zákoně vyjádřen požadavek, že rozhodování o tom je svěřeno do výlučné pravomoci soudu (§ 56 odst. 1 ObčZ). Nemohou o ní tedy rozhodovat zejména správní orgány na jedné straně a orgány rozhodčí (jeden nebo více rozhodců anebo rozhodčí soud) na druhé straně. Jestliže tedy soud pravomocně nerozhodl o svéprávnosti člověka, vychází správní či jiné orgány z toho, že jeho svéprávnost omezena nebyla. Co se týče rozhodčího řízení, tak rozhodčí smlouva se může týkat pouze majetkových sporů mezi stranami, nemůže se tedy týkat statusových věcí člověka.²⁰

Pro stanovení soudní pravomoci v rozhodování o osobním stavu hovoří důvody vhodnosti. Ve věcech omezení svéprávnosti půjde především o hledisko právní jistoty, neboť je nepřípustné, aby ohledně způsobilosti člověka právně jednat byli jakékoliv pochybnosti a právě jedině soud zaručuje, že projednání věci proběhne podle pravidel spravedlivého procesu. Mimo jiné to znamená, že rozhodnutí, které ve věci vydá by mělo vycházet z řádně zjištěného skutkového stavu věci. Typově se pak bude jednat o řízení nesporné, v němž soud bude provádět i jiné důkazy, než které navrhnou účastníci řízení.²¹

3.4. Zjištění názoru člověka, o jehož svéprávnosti se rozhoduje.

Jak již bylo řečeno výše zákon na soudce klade požadavek, aby před vlastním rozhodnutím vyvinul potřebné úsilí ke zjištění názoru člověka o jehož svéprávnosti má rozhodnout a to i klidně za použití způsobu dorozumívání, které si dotýčný člověk zvolí (§ 56 odst. 2 ObčZ).

---

²⁰MELZER, F., TÉGL, P., a kol.: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1-117. Praha: Leges, 2013, s. 440.

²¹tamtéž.

Toto ustanovení má svůj procesní obraz v ustanovení § 38 ZŘS, jenž soudu ve svém prvním odstavci ukládá posuzovaného vyslechnout.²²

Od výsledku posuzovaného lze upustit pouze v případě, že jej nelze provést, nebo jej lze provést s tím, že bude posuzovanému způsobena újma pro jeho zdravotní stav (§ 38 odst. 2 ZŘS). Zhlédnout posuzovaného však musí soud vždy. Z toho lze usoudit, že procesní úprava dává přednost provedení výsledku posuzovaného a v případech, kdy provedení výsledku není možné nebo možné pouze se způsobením zdravotní újmy stavu posuzovaného, postačí jeho pouhé zhlédnutí. Výjimkou je pak případ, kdy o provedení výsledku požádá sám posuzovaný, v tomto případě jej soud musí vyslechnout vždy, tedy i v případě, že by tak posuzovanému byla způsobena újma v jeho zdravotním stavu. Avšak výsledkem či zhlédnutím komunikace mezi soudem a posuzovaným nekončí, je třeba, aby soud seznámil posuzovaného se svým rozhodnutím a zajistit, aby posuzovaný měl toto rozhodnutí k dispozici.²³

4. Rozsah a doba omezení svéprávnosti

4.1. Rozsah omezení svéprávnosti

Jak již bylo zmíněno výše člověka lze omezit v rozsahu v němž není schopen právně jednat v důsledku jeho postižení duševní chorobou, která není pouze přechodná. Přitom nemusí jít nutně o duševní poruchu, která je trvalá, nevyléčitelná, ale pouze o poruchu, která nemá pouze krátkodobé trvání. O duševní poruchu s krátkodobým trváním se může jednat například v případech, kdy bude vyvolána požitím alkoholu, drog či jiné omamné látky, popřípadě záchvatem či stresem. Současně musí být splněna i podmínka, že takováto dlouhodobá duševní porucha u člověka, který je jí stížen působí neschopnost právně jednat.²⁴

Ta nejzazší hranice, kterou nelze překročit při omezení člověka ve svéprávnosti je pak tvořena běžnými záležitostmi každodenního života.

---

²²LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 285.

²³tamtéž.

²⁴LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 289.

Tuto hranici vymezil již Nejvyšší soud ve svém stanovisku **R 7/1979** s tím, že se vyjádřil tak, že i člověk, jehož svéprávnost byla omezena, bývá denně ve styku s jinými lidmi a právníckými osobami, přičemž musí každý den uspokojovat své běžné potřeby, aniž by při tom byly nebo mohly být ohroženy jeho zájmy. Zpravidla se jedná o jednání u nichž je vyloučeno, aby je za něj obstarala jiná osoba a zároveň by bylo v rozporu s jeho zájmem, aby si je mohl sám obstarat. Nejvyšší soud se v tomto stanovisku vyjadřuje i v tom smyslu, že právě z výše zmíněného důvodu nemá být rozsah omezení určen neuváženě a člověk nemá být omezen ve svéprávnosti ve větším rozsahu, než který odpovídá jeho duševnímu stavu a skutečným možnostem. Toto stanovisko zohlednil i občanský zákoník z roku 2012 a ve svém ustanovení § 64 normoval nepřipustnost zákazu samostatného právního jednání v záležitostech každodenního života, člověku, jenž byl omezen ve svéprávnosti.²⁵

Zajímavou otázkou důležitou pro praxi je zda lze člověka omezit ve svéprávnosti do té míry, že nebude moci činit žádná právní jednání mimo těch, která spadají do neomezitelného minima (§ 64 ObčZ). Podle autorů článku **Praktické otázky omezování svéprávnosti** publikovaného v časopise soudní rozhledy 4/2015 (Hromada, M., Šíma A.) takto široké omezení je možné v případech, v nichž se před 1. 1. 2014 (tímto dnem nabyl účinnosti zákon č. 89/2012 ObčZ) přistupovalo ke zbavení způsobilosti k právním úkonům, přičemž odkazují na rozsudek KS v Hradci Králově z 9. 6. 2014, **sp. zn. 24 Co 193/2014** a jeho právní větu: „Člověka, který zcela postrádá rozpoznávací a ovládací složku svého jednání a který bez cizí pomoci není schopen jakéhokoli právního jednání v žádné oblasti svého života, je možné omezit ve svéprávnosti tak, že nemůže samostatně právně jednat v žádných záležitostech s výjimkou běžných záležitostí každodenního života“.

Autor souhlasí s názorem, že takovéto osoby bude možné omezit ve svéprávnosti do té míry, že budou moci právně jednat pouze v běžných záležitostech každodenního života avšak nesouhlasí s tím, že se bude

---

²⁵LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 290.

jednat o všechny osoby, které před 1. 1. 2014 byli zbaveny způsobilosti k právním jednáním. Autor práce poukazuje na to, že v citovaném rozhodnutí byla posuzována osoba, která podle znaleckého posudku trpěla těžkou mentální retardací (úroveň jejího IQ byla 20, což je na pomezí mezi těžkou a hlubokou mentální retardací), tento defekt intelektu je neovlivnitelný léčbou a u této osoby způsoboval omezení jejích rozpoznávacích a ovládacích vlastností do té míry, že nebyla schopna jakéhokoli právního jednání, nebyla schopna projevit přání, pochopit svou situaci a mít jakýkoliv názor na věc.²⁶ Z toho však nelze usuzovat, že automaticky všichni, kteří před 1. 1. 2014 byli zbaveni způsobilosti k právním úkonům na tom budou stejně, tedy že na tom nebudou lépe a nebude u nich postačovat omezit svéprávnost v menším rozsahu. V souvislosti s tím autor poukazuje na článek **Platná právní úprava a návrh nového občanského zákoníku ve světle čl. 12 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením** publikovaném v časopise právní rozhledy 3/2009 (Marečková, J.), konkrétně na bod 5.3 v němž autorka tvrdí, že podle poznatků z praxe jsou rozhodnutí soudů, jimiž zasahují do způsobilosti k právním úkonům, často nepřiměřená schopnostem a situací dané osoby. Soudy tak často zbavovali způsobilosti k právním úkonům i osoby, jenž byli schopni činit samostatně většinu nebo alespoň některé úkony.

V článku autorka též uvádí, že z odpovědi Ministerstva vnitra ČR na žádost Centra advokacie duševně postižených (MDAC) o informace bylo zjištěno, že v roce 2007 žilo v ČR 23 283 osob zbavených způsobilosti k právním úkonům a 3 893 osob omezených ve způsobilosti k právním úkonům. V roce 2008 to pak bylo 24 182 osob zbavených způsobilosti k právním úkonům a 4058 osob omezených ve způsobilosti k právním úkonům. Přičemž k údajům z roku 2007 se vyjádřil i Ústavní soud ve svém nálezu **sp.zn. II. ÚS 2630/07** ze dne 13. 12. 2007, v tom smyslu, že tento údaj dává obrázek o současné rozhodovací praxi. Ústavní soud v tomto nálezu soudům vytýkal formální, schematický pohled ve věcech

---

²⁶Rozsudek KS v Hradci Králové z 9.6. 2014, sp. zn. 24 Co 193/2014 [online]. Dostupné na: <https://iudictum.cz/163994/24-co-193-2014>.

zbavování způsobilosti k právním úkonům (svéprávnosti), bez snahy o individuální přístup ke každému jednotlivému případu. Dále soudům vytýkal jejich nekritický přístup ke znaleckým posudkům a časté překročení mezí jejich odborného posouzení, čímž bylo přímo zasaženo do rozhodování soudů, neboť znalecké posudky dávali často přímý návod, jak má soud rozhodnout. Takovéto soudní rozhodnutí poté nebylo rozhodnutím nezávislého soudu nýbrž soudního znalce.

V tomto konkrétním případě též Ústavní soud obecným soudům vytýkl, že se při svém rozhodování opírali výlučně o znalecký posudek, který se prakticky zabýval pouze schopností stěžovatelky nakládat se svým majetkem, ale vůbec se nezabýval způsobilostí stěžovatelky např. Vykonávat volební právo, ačkoliv jí soudní rozhodnutí toto znemožňuje, přičemž se soudy navíc nevypořádali s dalšími důkazy a to zejména s prohlášením opatrovnice stěžovatelky, která uvedla, že dle jejího názoru je stěžovatelka schopna posoudit svou situaci a v případě nutnosti i vyhledat potřebnou pomoc. Autor práce tedy uzavírá, že i u osob, u kterých se před 1. 1. 2014 přistupovalo ke zbavení způsobilosti k právním úkonům, bude třeba při dalším rozhodování o omezení jejich svéprávnosti třeba zkoumat zda vzhledem k jejich duševnímu stavu, jejich rozpoznávacím a volným schopnostem bude třeba omezit jejich svéprávnost až na neomezitelné minimum či zda bude postačovat omezení svéprávnosti v menším rozsahu.

4.1.1. Omezení svéprávnosti ve vztahu k rodičovské odpovědnosti

Podle § 858 ObčZ rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, jenž zahrnuje zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový rozumový a mravní vývoj, dále sem spadá ochrana dítěte, udržování osobního styku s dítětem, zajišťování jeho výchovy a vzdělání, určení místa jeho bydliště, zastupování dítěte a spravování jeho jmění. Rodičovská odpovědnost vzniká narozením dítěte a zaniká ve chvíli, kdy toto dítě nabude plné svéprávnosti. Podle § 865

odst. 1 ObčZ pak rodičovská odpovědnost náleží oběma rodičům, přičemž postavení obou rodičů při jejím výkonu je rovné.²⁷

Podle § 865 odst. 2 ObčZ, v případě, kdy osoba, o jejímž omezení svéprávnosti soud rozhodne, je zároveň rodičem, pak tento soud zároveň rozhodne o její rodičovské odpovědnosti. Z toho vyplývá, že rozhodnutí o rodičovské odpovědnosti takovéto osoby bude obligatorní součástí výroku soudu o omezení svéprávnosti této osoby.²⁸ Důležité je zmínit, že rodič, který byl omezen ve svéprávnosti v té míře, že toto omezení zahrnuje i rodičovskou odpovědnost, pak tato osoba (rodič) tuto odpovědnost neztrácí zcela, ale pouze je pozastaven její výkon po dobu omezení svéprávnosti ex lege (§ 868 odst. 2 ObčZ).

V případě, že je rodičovská odpovědnost jednoho z rodičů omezena a její výkon tak pozastaven, tak rodičovskou odpovědnost vykonává druhý rodič (§ 878 odst. 1).²⁹ V případě, kdy je rodičovská odpovědnost rodičů omezena nebo je omezen její výkon, pak soud jmenuje dítěti opatrovníka (§ 878 odst. 3). V takovém případě dítě sice má alespoň jednoho nebo dokonce oba zákonné zástupce, ale ani jeden z nich nemůže rodičovskou odpovědnost vykonávat v plném rozsahu. Opatrovník je tak jmenován i v situacích, kdy rodičovská odpovědnost náleží pouze jednomu z rodičů (protože druhý rodič nežije, není určen, byl zbaven rodičovské odpovědnosti, nebo výkon jeho rodičovské odpovědnosti byl pozastaven) a tento je omezen v rodičovské odpovědnosti. V tomto případě by tak zde nebyla osoba, která by mohla vykonávat všechna práva a povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti a musí tedy dojít k určení třetí osoby, která tyto práva, jenž nemůže vykonávat žádný z rodičů, bude vykonávat. Při jmenování opatrovníka soud vždy musí určit rozsah práv a povinností, k jejichž výkonu bude opatrovník oprávněn. Na opatrovníka nepřechází rodičovská odpovědnost.³⁰

---

²⁷LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 291.

²⁸tamtéž.

²⁹MELZER, F., TÉGL, P., a kol.: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV/2. § 794-975. Praha: Leges, 2016, s. 1405.

³⁰MELZER, F., TÉGL, P., a kol.: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV/2. § 794-975. Praha: Leges, 2016, s. 1458.

K omezení rodičovské odpovědnosti nedochází automaticky tím, že je osoba omezena ve svéprávnosti. K jejímu omezení je třeba výroku soudu, ve kterém je stanoveno v jakém rozsahu se rodičovská odpovědnost omezuje. Pro rozhodnutí soudu o omezení svéprávnosti člověka, pokud jde o rodičovskou odpovědnost jsou určující práva a povinnosti specifikovaná v ustanovení § 858 ObčZ. Proto soud musí zjistit, která z těchto práv a povinností je rodič schopen vykonávat a která nikoliv, podle toho pak stanoví rozsah omezení ve vztahu k rodičovské odpovědnosti. Nastat tak tedy mohou dvě situace, buď rodič není s ohledem na svůj duševní stav schopen zvládat výkon žádného práva a povinnosti, které jsou obsahem rodičovské odpovědnosti, což znamená, že nezvládá ani péči o dítě, jeho výchovu, ani není schopen je zastupovat, spravovat jeho jmění, pak se rodičovská odpovědnost omezuje zcela a její výkon je pozastaven po dobu trvání tohoto omezení (srov. § 868 odst. 2 ObčZ). Nebo rodič sice není schopen zastupovat své dítě a spravovat jeho jmění, ale zvládá osobní péči o něj, případně je schopen se s dítětem stýkat. V tomto případě soud rozhodne, že se rodiči vzhledem k jeho osobě zachovává výkon povinnosti a práva péče o dítě a osobního styku s dítětem (v tomto případě nedochází k pozastavení rodičovské odpovědnosti rodiče, srov. § 868 odst. 2 ObčZ).³¹

4.1.2. Omezení svéprávnosti k uzavření manželství

Podle § 673 nemůže uzavřít manželství osoba, jejíž svéprávnost byla v této oblasti omezena. Toto ustanovení postrádá logiku, neboť nyní, když je rozhodnutí ve věcech omezení svéprávnosti vázáno na výslovné omezení pro určitá právní jednání a to včetně uzavření manželství, tak potom není třeba dále v zákoně uvádět, že pokud soud v této oblasti dotyčnou osobu omezil ve svéprávnosti, tak ji pro ni omezil. K takovému omezení došlo soudním rozhodnutím tudíž je zákonná deklarace takového stavu nadbytečná.³²

---

³¹LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 291.

³²MELZER, F., TÉGL, P., a kol.: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV/1. § 655-793. Praha: Leges, 2016, s. 74.

Omezení svéprávnosti k uzavření manželství je zákonnou překážkou a tím pádem by manželství nemělo být uzavřeno. Kdyby však i přesto k uzavření manželství došlo jednalo by se o manželství neplatné. Za neplatné by takovéto manželství soud nemohl prohlásit v případě, kdyby bylo počato dítě, které se narodilo živé. Z toho plyne, že kdyby se takovéto dítě živé nenarodilo, soud by toto manželství mohl za neplatné prohlásit.³³

Problematické je, jak posuzovat manželství, které by uzavřela osoba, jež by k tomu nebyla mentálně způsobilá a přitom nikdy nebyla omezena ve svéprávnosti v oblasti uzavření manželství. V úvahu by přicházelo řešení podle § 677 ObčZ, který spojuje zdánlivost manželství s absencí takových náležitostí u snoubence, jeho projevu vůle nebo u sňatečného obřadu, na jejichž existenci je třeba bezvýhradně trvat. V případě tedy, že by manželství uzavřela osoba, která jednala v duševní poruše, jež ji činila nezpůsobilou právně jednat, protože nevěděla, co činí, ke vzniku manželství by nedošlo. Nelze připustit, aby bylo uzavřeno manželství, pokud člověk, který má být snoubencem, nebyl vůbec schopen ovládnout své jednání a jeho následky.³⁴ V případech lucida intervalla (jasná chvíle člověka stíženého duševní poruchou) u osob, které nebyly omezeny ve svéprávnosti a pokud je mají v době sňatečného projevu vůle, lze usoudit, že došlo k platnému uzavření manželství. Ostatně tento výklad je v souladu s Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením.³⁵

4.1.3. Omezení svéprávnosti k popření otcovství

Realizace popěrného práva manžela (otce) obecně předpokládá, že ten má k posouzení celé věci dostatečnou rozumovou a volní vyspělost (je svéprávný k popření otcovství). Avšak bez ohledu na jeho mentální úroveň platí, že po uběhnutí objektivní šestileté lhůty, která běží ode dne narození dítěte, ke kterému se popěrné právo otce váže, již není možné otcovství popřít, přestože otec po celou dobu této lhůty nebyl dostatečně

---

³³LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 293.

³⁴MELZER, F., TÉGL, P., a kol.: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV/1. § 655-793. Praha: Leges, 2016, s. 77.

³⁵tamtéž.

rozumově a volně vyspělý. Avšak tato okolnost by mohla být případně důvodem pro prominutí zmeškání popěrné lhůty dle § 792 ObčZ.³⁶

Samo popření otcovství je upraveno v § 785 odst 1 a 2 ObčZ. Podle prvního odstavce tohoto ustanovení může u soudu popřít své otcovství manžel v subjektivní lhůtě šesti měsíců, která počíná běžet od doby, kdy se dozvěděl o skutečnostech zakládajících důvodné pochybnosti o tom, že je otcem dítěte, které se narodilo jeho manželce.³⁷

Druhý odstavec zmíněného ustanovení poté hovoří o tom, že byla-li svéprávnost otce omezena během objektivní šestileté lhůty určené k popření otcovství, může pak za něj otcovství popřít opatrovník, kterého jmenuje soud v šestiměsíční lhůtě od tohoto jmenování. Vzhledem k tomu, že opatrovník, kterého soud jmenuje pro účely popření otcovství, tento návrh podává jménem svého opatrovance (resp. za něj jako jeho zástupce) a zastoupení vychází z principu, že zástupce realizuje za zastoupeného jeho právo, které jinak zastoupený nemůže realizovat sám je tedy logické, že opatrovník může za svého opatrovance (manžela, otce) podat návrh na popření otcovství pouze za předpokladu, že v době, kdy byl jeho opatrovanec ve svéprávnosti omezen, tak mu toto právo ještě svědčilo. Popření otcovství opatrovníkem tedy není na místě pokud otci omezenému ve svéprávnosti jeho popěrné právo prokazatelně zaniklo uplynutím šestiměsíční subjektivní lhůty.³⁸

Pro běh této lhůty je samozřejmě relevantní, zda otec byl dostatečně mentálně vyspělý na to, aby si byl vědom důvodných pochybností o tom zda je otcem dítěte a rozuměl jim. Z toho plyne, že v případě, když plně svéprávný manžel (otec), který je duševně zcela zdravý a jenž věděl, že jeho manželce, se kterou již několik let nežije (neměl s ní několik let pohlavní styk) se narodilo dítě a rozhodl se v šestiměsíční lhůtě nezasáhnout (jeho právo uplynutím této lhůty zaniklo), přičemž dva roky poté byl omezen ve svéprávnosti kvůli duševní poruše, která se u něj

---

³⁶MELZER, F., TÉGL, P., a kol.: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV/1. § 655-793. Praha: Leges, 2016, s. 956.

³⁷LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 292.

³⁸MELZER, F., TÉGL, P., a kol.: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV/1. § 655-793. Praha: Leges, 2016, s. 956.

objevila a to i k popření otcovství, tak soudem jmenovaný opatrovník již není oprávněn otcovství popřít, neboť jeho opatrovanec tímto právem nedisponoval již před omezením svéprávnosti a tudíž jej nemůže mít ani jeho opatrovník.³⁹

Naopak kdyby za stejné situace (jeho manželce se narodilo dítě přestože spolu již několik let nežijí) byl manžel již v době narození dítěte v duševním stavu, který by měl za následek jeho nedostatečnou mentální úroveň, nemůže u něj dojít k započetí běhu subjektivní šestiměsíční lhůty. Počíná mu tedy běžet pouze objektivní šestiletá lhůta od narození dítěte s tím, že popěrné právo tak má opatrovník jmenovaný soudem, jemuž počíná běžet šestiměsíční popěrná lhůta od právní moci rozhodnutí, kterým byl jmenován.⁴⁰

4.1.4. Omezení svéprávnosti ve věcech osvojení

Podle § 812 ObčZ právo dát souhlas s osvojením dítěte není součástí rodičovské odpovědnosti. Proto soud při rozhodování o rodičovské odpovědnosti musí zkoumat, zda je třeba člověka kromě rodičovské odpovědnosti třeba omezit také v právu dát souhlas s osvojením jeho dítěte. Touto dikcí se občanský zákoník z roku 2012 výslovně rozchází s Ústavním soudem, který ve svém usnesení **sp. zn. II. ÚS 485/10** ze dne 2. 3. 2010, dovodil, že právo dát souhlas s osvojením svého dítěte je součástí rodičovské odpovědnosti.⁴¹ Proto v případě, že by rodič byl omezen ve svéprávnosti a toto omezení by zahrnovalo i rodičovskou odpovědnost, ale nebyl by omezen ve věcech osvojení, pak by takovýto rodič mohl ve věci osvojení svého dítěte jednat sám a sám také udělit souhlas k jeho osvojení.⁴² Z tohoto důvodu bude-li se soud domnívat, že osoba, o jejíž svéprávnosti rozhoduje, není schopna dohlédnout důsledků udělení či neudělení souhlasu s osvojením svého

---

³⁹MELZER, F., TÉGL, P., a kol.: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV/1. § 655-793. Praha: Leges, 2016, s. 957.

⁴⁰tamtéž.

⁴¹MELZER, F., TÉGL, P., a kol.: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV/2. § 794-975. Praha: Leges, 2016, s. 1133.

⁴²LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 292.

dítěte, je pak tento soud povinen ve svém rozhodnutí o omezení svéprávnosti výslovně uvést, že takováto osoba je ve výkonu tohoto práva omezena, a to i v případě, že zároveň rozhodne také o omezení její rodičovské odpovědnosti. V rozhodnutí je též vhodné specifikovat, kterého druhu souhlasu s osvojením se toto omezení týká, neboť se může jednat nejen o souhlas s osvojením jeho dítěte, ale také o souhlas s osvojením jeho osoby omezené ve svéprávnosti coby zletilého osvojenice (srov. § 850 ObčZ).⁴³

4.1.5. Omezení svéprávnosti ve vztahu k lékařským službám

Podle § 100 odst. 1 ObčZ v případě, že má být zasaženo do integrity zletilé osoby, která není plně svéprávná a která zákroku vážně odporuje, pak nelze zákrok provést bez souhlasu soudu, třebaže opatrovník se zákrokem souhlasí. Podle § 100 odst. 2 ObčZ nesouhlasí-li zákonný zástupce (opatrovník) se zásahem do integrity člověka omezeného ve svéprávnosti, ačkoliv si jej tato osoba přeje lze zákrok provést se souhlasem soudu na návrh člověka omezeného ve svéprávnosti nebo na návrh osoby blízké, takovéhoho člověka.⁴⁴

Problematika poskytování zdravotních služeb je mimo výše zmíněných ustanovení ObčZ upravena též v zákoně č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách (ZdravSl) a též v ustanoveních § 2636 an. ObčZ o smlouvě o péči o zdraví. Z právního hlediska má tedy tato problematika dvě roviny. Jednak pacient uzavírá smlouvu o péči o zdraví a dále dává souhlas s poskytnutím zdravotní služby. V případě, že by osoba byla omezena v maximální možné míře (nemohla by činit jiná právní jednání než ta, kterými si zajišťuje běžné záležitosti každodenního života), čímž pádem by nemohla uzavírat ani smlouvy a to ani smlouvy o péči o zdraví. Jediné smlouvy, které by tak v této oblasti mohl uzavírat, by byly smlouvy

---

⁴³MELZER, F., TÉGL, P., a kol.: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV/2. § 794-975. Praha: Leges, 2016, s. 1133.

⁴⁴LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 293.

uzavírané při péči, která je v daném případě běžnou záležitostí každodenního života.⁴⁵

Skutečnost, že člověk nebude způsobilý uzavřít smlouvu o péči o zdraví, nezbavuje poskytovatele zdravotních služeb jeho povinnosti poskytnout informace o zdravotním stavu a o navržených zdravotních službách (§ 31 ZdravSl a § 2638 ObčZ) a povinnosti poskytnout zdravotní službu jen za informovaného a svobodného souhlasu (§ 28 odst. 1 ZdravSl). Sdělit poučení je nutné i osobě s omezenou svéprávností přiměřeným způsobem a to i přestože má opatrovníka (§ 2638 odst. 2 ObčZ). Opatrovník, který byl ustanoven osobě omezené ve svéprávnosti v rozsahu „způsobilosti posoudit poskytnutí zdravotních služeb, popřípadě důsledky jejich poskytnutí“, může udělit souhlas s poskytnutím zdravotní služby. Je tedy jasné, že jiné důsledky bude mít omezení svéprávnosti v rozsahu způsobilosti k uzavírání smluv péče o zdraví, a jiné v rozsahu způsobilosti posuzování poskytnutí zdravotních služeb.⁴⁶

V případě, kdy má být člověku s omezenou svéprávností poskytnuta zdravotní služba, jenž spočívá v poskytnutí neodkladné péče, která není péčí podle § 38 odst. 4, nebo akutní péčí, a souhlas opatrovníka nelze získat bez zbytečného odkladu, rozhodne o jejich poskytnutí ošetřující zdravotnický pracovník (srov. § 35 odst. 3, 4 ZdravSl). V případě léčby vážné duševní poruchy, pokud by v důsledku jejího neléčení došlo se vši pravděpodobností k vážnému poškození zdraví pacienta a zdravotní služby nezbytné k záchraně života nebo zamezení vážného poškození zdraví je možné tuto neodkladnou péči poskytnout člověku s omezenou svéprávností i bez jeho souhlasu (srov. § 38 odst. 3, 4 ZdravSl).⁴⁷

---

⁴⁵Hromada, M., Šíma, A.: Praktické otázky omezování svéprávnosti, Soudní rozhledy 4/2015, s. 125.

⁴⁶tamtéž.

⁴⁷LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 275.

4.1.6. Omezení svéprávnosti k uzavírání smluv

Pakliže je omezena způsobilost člověka samostatně činit právní jednání, jehož předmětem jsou určité hodnoty (zpravidla přesahující stanovenou hranici), pak je jasné, že takovéto omezení postihuje všechny typy smluv nad tuto hodnotu a to i smlouvy darovací, byť by daný člověk vystupoval v pozici obdarovaného. Avšak u darovací smlouvy je třeba respektovat § 2066 ObčZ, který člověku při jakémkoliv rozsahu omezení svéprávnosti ponechává způsobilost, aby daroval či přijal dar malé hodnoty nebo dar vzhledem k okolnostem obvyklý.⁴⁸

Avšak zákon neobsahuje legální definici toho, co lze považovat za **dar malé hodnoty**, ani co lze považovat za dar obvyklý, přičemž neposkytuje též neposkytuje žádné bližší vymezení těchto pojmů. Nicméně v obou případech, bude relevantní hodnota daru v době jeho darování. Dar malé hodnoty je tedy třeba vyložit ve vztahu k celému majetku dárce, v úvahu tak musíme vzít hlavně jeho aktuální příjmy, celkovou finanční situaci a životní úroveň, nemovitý a movitý majetek. Jakýkoliv dar (obchodní podíl, televizor, kožich, peníze, obraz, šperk, osobní automobil) by neměl být neúměrný k výše uvedeným hlediskům. Přípustná výše hodnoty daru se proto bude lišit v závislosti na majetkových poměrech dárce či obdarovaného a v závislosti na konkrétních okolnostech darování (co pro jednoho bude darem velké hodnoty, může být pro jiného darem hodnoty malé). U **daru obvyklého vzhledem k okolnostem** je nutné obvyklost daru posuzovat se zřetelem k příležitosti, při níž je darování činěno. Nejčastěji jsou obvyklá darování spojována s různými obřady, slavnostmi a rodinnými událostmi (svátek, narozeniny, svatba, promoce, Vánoce, narození dítěte atp.), jenž jsou motivací k darování, ale i zde bude posouzení záviset na konkrétních okolnostech případu.⁴⁹

Na poli pracovního práva se pak lze setkat s omezením svéprávnosti ve vztahu k uzavírání pracovních smluv, je však nutno dodat, že pracovní smlouva je pouze jedním ze smluvních typů, které

⁴⁸Hromada, M., Šíma, A.: Praktické otázky omezování svéprávnosti, Soudní rozhledy 4/2015, s. 124.

⁴⁹ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 668.

pracovněprávní vztah zakládají. Z toho důvodu se výrok o omezení svéprávnosti ve vztahu k uzavírání pracovních smluv nebude dotýkat dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr.⁵⁰

4.1.7. Omezení svéprávnosti ve vztahu k pořizování pro případ smrti

Co se týče pořizování pro případ smrti, je třeba rozlišit, zda je člověk omezen ve svéprávnosti tak, že není způsobilý pořizovat (pořizovací nezpůsobilost, § 1527 ObčZ), nebo byl omezen ve svéprávnosti, že v rámci svého omezení pořizovat může formou veřejné listiny (§ 1528 odst. 1). V ustanovení § 1527 ObčZ je zakotveno, že člověk, který byl omezen ve svéprávnosti tak, že není způsobilý pořizovat, přesto může v jakékoliv formě pořídit, když se uzdraví do té míry, že bude schopen projevit vlastní vůli (není tedy myšleno uzdravení úplné). Podle důvodové zprávy je smyslem tohoto ustanovení, aby i osoby, které budou omezeny ve svéprávnosti do té míry, že nebudou moci pořizovat pro případ smrti, tak i přesto mohli učinit v jakékoliv formě, v případě, že se jejich zdravotní stav zlepší do té míry, že budou schopny projevit vlastní vůli. Podle důvodové zprávy pak důkazní břemeno ponese ten, kdo bude navrhopvat výjimku z pravidla, znamená to toliko, že ten, kdo bude tvrdit platnost závěti, kterou učinila osoba, které v tom omezená svéprávnost jinak brání, bude muset prokázat, že zdravotní stav zůstavitele se zlepšil natolik, že ten byl schopen pořídit s plnou rozvahou. A naopak, kdo bude popírat platnost závěti, kterou učiní osoba, která v tomto směru v důsledku omezení svéprávnosti pořizovací způsobilost nepozbyla, bude muset prokázat její indispozici vyvolávající absenci vůle.⁵¹

Podle § 1528 odst. 1 ObčZ člověk, který byl omezen ve svéprávnosti, může v rámci omezení pořídit formou veřejné listiny, což je celkem logické, neboť ve chvíli, kdy je člověk omezen v právu pořizovat případně nakládat se svým majetkem do určité částky, musí v rámci tohoto

---

⁵⁰Hromada, M., Šíma, A.: Praktické otázky omezování svéprávnosti, Soudní rozhledy 4/2015, s. 125.

⁵¹ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 119.

omezení pořídít formou veřejné listiny. V § 1528 odst. 2 ObčZ je pak stanoveno speciální pravidlo, že člověk, který byl ve svéprávnosti omezen z důvodu chorobné závislosti na požívání alkoholu, užívání psychotropních látek nebo podobných přípravků či jedů, nebo chorobnou závislost na hráčeké vášni představující závažnou duševní poruchu, může pak jakoukoliv předepsanou formou pořídít v rozsahu svého omezení, ale nejvýše o polovině pozůstalosti, přičemž zbývající část (o které zůstavitel nemohl pořídít kvůli svému omezení) připadne zákonným dědicům. Toto omezení se však neuplatní tehdy, kdy jediným zákonným dědicem bude stát, v takovém případě bude moci tato osoba pořídít o celém svém majetku.⁵²

Podle § 1584 odst. 1 ObčZ může dědickou smlouvu uzavřít zletilý, plně svéprávný zůstavitel. V případě, že půjde o zůstavitele omezeného ve svéprávnosti, může ten dědickou smlouvu uzavřít a závazek z ní změnit se souhlasem opatrovníka.

4.1.8. Omezení svéprávnosti v oblasti volebního práva

Volební zákony počítají s tím, že překážkou volebního práva je i omezení svéprávnosti k jeho výkonu.⁵³ K tomuto omezení se vyslovil i ÚS ve svém nálezu **sp. zn. IV. ÚS 3102/08**, ze dne 12. 7. 2010 v němž se vyslovil v tom směru, že takové omezení sleduje legitimní cíl, kterým je zajistit, aby se elektorát skládal z osob, které jsou schopny se racionálně rozhodovat a porozumět významu, účelu a účinkům voleb. Avšak následně došlo k legislativnímu vývoji. Kromě změny koncepce omezování svéprávnosti v ObčZ je třeba též zmínit i čl. 29 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. Podle tohoto článku smluvní státy, osobám se zdravotním postižením zaručí politická práva a příležitost tato práva užívat na rovnoprávném základě s ostatními. Dále se podle tohoto článku

---

⁵²LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 295.

⁵³Např. § 4 odst. 2 písm. b) zákona č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky, nebo § 4 odst. 2 písm. b) zákona č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů, nebo § 5 odst. 2 písm. b) zákona č. 62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu, nebo § 2 písm. b) zákona č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky, nebo § 4 odst. 2 písm. b) zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí.

zavazují zajistit, aby se osoby se zdravotním postižením mohly účinně a plně podílet na politickém a veřejném životě, na rovnoprávném základě s ostatními a to přímo nebo prostřednictvím svobodně volených zástupců, včetně práva a možnosti volit a být volen. Sice tato Úmluva připouští, možnost omezení právní způsobilosti člověka (srov. čl. 12 odst. 4), avšak s tím, že je kladen důraz na ochranu zájmů takového člověka při provádění opatření týkající se jeho svéprávnosti.⁵⁴

K této otázce se následně vyjádřil Nejvyšší soud, který ve svém stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia **sp. zn. Cpjn 23/2016** ze dne 15. 2. 2017 se vyjádřil v tom smyslu, že v řízení o omezení svéprávnosti je soud, který o tom rozhoduje oprávněn rozhodnout i o tom, zda se dotyčná osoba omezuje ve svéprávnosti k výkonu volebního práva, přičemž toto omezení musí být výslovně uvedeno ve výroku soudního rozhodnutí. K zaujetí tohoto stanoviska mimo jiné vedla různorodá rozhodnutí soudů v tomto směru. Některé soudy o omezení svéprávnosti k výkonu volebního práva nerozhodovali, neboť dle jejich názoru k tomuto omezení neměli oprávnění, protože se jednalo o věc na poli veřejného práva a nikoliv věc na poli práva soukromého. V jiných případech se soudy domnívali, že tak lze učinit, ale soudci těchto soudů se rozcházel v tom za jakých podmínek tak lze učinit. Na úrovni okresních soudů pak ty soudy, které připouštěli omezení svéprávnosti dotyčné osoby i k výkonu volebního práva nebyli jednotné v tom, zda toto omezení je třeba formulovat ve výroku rozsudku v případě, že je dotyčný omezen v maximální možné míře (omezení ke všem právním jednáním s výjimkou právních jednání při výkonu běžných záležitostí každodenního života). Výrok o volebním právu tak v takovémto případě neformulovali, neboť měli za to, že výrok o omezení svéprávnosti „s výjimkou běžných záležitostí každodenního života“ bez dalšího zahrnuje i omezení ve výkonu volebního práva.

Tento rozdílný přístup soudů ať už v tom zda jsou oprávněny k omezování svéprávnosti k výkonu volebního práva či ne nebo v tom zda je

---

⁵⁴Hromada, M., Šíma, A.: Praktické otázky omezování svéprávnosti, Soudní rozhledy 4/2015, s. 126.

třeba toto omezení výslovně uvést v rozsudku rozhodnutí vedl k vážným potížím volebních orgánů při organizaci voleb, neboť tyto netušili, jak mají některá rozhodnutí soudu ve vztahu k volebnímu právu interpretovat.⁵⁵

Nejvyšší soud v tomto stanovisku uvádí, že ačkoliv právo volit a být volen je garantováno čl. 21 LZPS aniž by ke svému určení (vymezení jako je to u práv hospodářských, sociálních a kulturních) potřebovalo další zákonnou úpravu, tak nicméně může být pouze zákonem omezeno (srov. čl. 20 Ústavy, čl. 21 odst. 3 LZPS) a to za předpokladu, že takovéto omezení se nedotkne jeho podstaty (čl. 4 odst. 2 až 4 LZPS).⁵⁶ Za takovéto omezení se všeobecně považuje i omezení volebního práva ve smyslu stanovení překážky jeho výkonu, které samo o sobě je způsobilé být ústavně konformním omezením, je-li stanoveno zákonem, sleduje-li legitimní cíl a je-li omezením potřebným a proporcionálním.⁵⁷ Vzhledem tedy k tomu, že volební zákony (o volbě prezidenta republiky, o volbách do zastupitelstev krajů, o volbách do Parlamentu České republiky atd.) stanoví jako jednu z překážek výkonu volebního práva omezení svéprávnosti k němu, která je-li dána, volební právo vykonat nelze a to sice se všemi konkrétními důsledky, které z toho podle příslušných volebních zákonů vyplývají.⁵⁸

Oproti tomu je nejednoznačné, který orgán, je povolán takové kvalifikované omezení práva svým rozhodnutím založit, pakliže se neuplatňuje přímo zákonem, jak tomu bylo za předchozí právní úpravy (zbavení způsobilosti k právním úkonům bylo překážkou výkonu volebního práva), resp. se jedná o to, zda tímto orgánem má být soud a nebo jím být nemůže (je vyloučeno aby jím byl), neboť nejde o soukromoprávní věc, ale o „přesah“ do veřejnoprávní sféry, jak často argumentovali některé soudy.⁵⁹ Nejvyšší soud s odkazem na nález

---

⁵⁵Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. Cpjn 23/2016 (uveřejněné pod č.3/2017 Sb. rozh. st.), bod 1.

⁵⁶Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. Cpjn 23/2016 (uveřejněné pod č.3/2017 Sb. rozh. st.), bod 38.

⁵⁷Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. Cpjn 23/2016 (uveřejněné pod č.3/2017 Sb. rozh. st.), bod 39.

⁵⁸Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. Cpjn 23/2016 (uveřejněné pod č.3/2017 Sb. rozh. st.), bod 42.

⁵⁹Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. Cpjn 23/2016 (uveřejněné pod č.3/2017 Sb. rozh. st.), bod 43.

Ústavního soudu **sp. zn. IV. ÚS 3102/08**, ze dne 12. 7. 2010 (již výše zmíněném) v němž vyjádřil názor, že: „při rozhodování o zbavení či omezení způsobilosti fyzické osoby k právním úkonům jsou obecné soudy povinny zvláště posuzovat i to, zda je konkrétní osoba schopna porozumět smyslu, účelu a důsledkům voleb; své rozhodnutí v této věci pak musejí řádně odůvodnit“, tak vyjadřuje názor, že z této proklamace Ústavního soudu je jasné, že tím, kdo by měl rozhodnout, zda tu je, anebo není překážka ve výkonu volebního práva je soud v občanskoprávním řízení. Z odůvodnění citovaného nálezu je zjevné, že Ústavní soud si byl nejenom vědom toho, že při posuzování překážky ve výkonu volebního práva občanskoprávní soud zasáhne do prostoru upraveného veřejným právem, nýbrž k tomuto zásahu výslovně vyzval.⁶⁰

Podle některých názorů, však tento nález Ústavního soudu není aplikovatelný poté co došlo ke změně rozhodné právní úpravy (občanským zákoníkem z roku 2012). Na to Nejvyšší soud argumentuje tím, že nová právní úprava ve sledovaném směru (omezení svéprávnosti k volebnímu právu) nic zásadního nepřinesla. Že ideovým akcentům, že omezit svéprávnost lze jen „v zájmu člověka“, „s plným uznáním jeho práv“ a „hrozila-li by mu závažná újma“ nikterak nebránila ani předchozí úprava a naopak byli i dříve interpretativně dovoditelné a z povahy věci v praktické činnosti soudů nutně i bez dalšího aplikovány. Změnu co do dřívějšího „zbavení způsobilosti k právním úkonům“ k „omezení svéprávnosti k výkonu volebního práva“ podle Nejvyššího soudu nelze věcně přeceňovat potud, že subjekt („člověk“) takového posouzení zůstává tentýž, respektive s toutéž jen terminologicky jinak vyjádřenou zdravotní diagnózou. Nejvyšší soud dále pokračuje, že zbavení způsobilosti k právním úkonům stejně jako omezení svéprávnosti je, resp. bylo, důvodem založení překážky ve výkonu volebního práva. V kontextu s argumenty, že napříště nelze nikoho zbavit volebního práva, pakliže za stávající úpravy není možné než pouze omezit svéprávnost, Nejvyšší soud připomíná, že ani tehdy (za předešlé úpravy), ani nyní nemůže být řeč o „zbavení volebního

---

⁶⁰Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. Cpjn 23/2016 (uveřejněné pod č.3/2017 Sb. rozh. st.), bod 45.

práva“, nýbrž o ustanovení překážky v jeho reálném výkonu a odpadne-li tato překážka, dispozice k výkonu volebního práva se obnoví.⁶¹

V bodě 73. tohoto stanoviska (sp. zn. Cpjn 23/2016) pak cituje z nálezu Ústavního soudu **sp. zn. IV. ÚS 3102/08**, že: „... posuzované omezení sleduje legitimní cíl, jímž je (obdobně jako u ústavně zakotvené podmínky věku) zajistit, aby se elektorát skládal z osob, které jsou schopny racionálně se rozhodovat a porozumět významu, účelu a účinkům voleb. Jde nepochybně o účel legitimní; společnost má neopominutelný zájem na tom, aby o nejpodstatnějších otázkách jejího směřování rozhodovaly osoby, které jsou toho objektivně schopny. Tento cíl byl uznán jako legitimní i Evropským soudem pro lidská práva (rozsudek ze dne 20. 5. 2010, Kiss proti Maďarsku, č. 38832/06, § 38).“

Podle Nejvyššího soudu tedy je-li „realizace volebního práva“ právním jednáním, pak přichází v úvahu úsudek, že jeho omezení se bude primárně odbývat v režimu § 55 až § 65 ObčZ a to z hledisek tam vyslovených („v zájmu člověka“ , „hrozí-li mu závažná újma“ atd.). Naopak, má-li být reflektován „legitimní cíl“ kompetentního elektorátu, nabízí se uvážení o omezení vyplývajícím z požadavku, aby volební právo bylo realizováno osobami, které „jsou schopny racionálně se rozhodovat a porozumět významu, účelu a účinkům voleb.“⁶²

S návrhem tohoto stanoviska nesouhlasil JUDr. Robert Waltr a zaujal k němu odlišné stanovisko. Svůj odlišný názor mimo jiné podepřel odkazem na to, že je možné si v zemích, kde právo na výkon volebního práva není nijak omezené (Velká Británie, Nizozemí, Rakousko, Itálie) nebo kde dokonce již lidé s mentálním postižením vykonávají volené funkce, je možné si ověřit argument, že zdravotně postižení naopak výkonem volebního práva neohrožují sebe ani nikoho jiného. Podle jeho názoru je zcela nepřijatelné, aby možnost cizího nepřipustného vlivu na voliče byla eliminována omezením práv osob, jejichž právo svobodně volit by mohlo být takto narušeno a nikoliv důsledným postupem státní moci

---

⁶¹Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. Cpjn 23/2016 (uveřejněné pod č.3/2017 Sb. rozh. st.), bod 54.

⁶²Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. Cpjn 23/2016 (uveřejněné pod č.3/2017 Sb. rozh. st.), bod 74,75.

proti původcům takového zásahu. Dále hovoří o tom, že stávající volební zákony sice počítají s tím, že omezení svéprávnosti člověka ve výkonu volebního práva soudem zakládá překážku výkonu tohoto práva, ale žádný právní předpis soudu takové oprávnění (omezení člověka ve výkonu volebního práva) nezakládá. Dle jeho názoru by se měl dát průchod takovému výkladu, kterým budou ochráněna ústavně garantovaná práva člověka (tedy i jeho volební právo), přičemž je věcí zákonodárce, zda vůbec a případně, že ano, tak s jakým normativním obsahem k regulaci v této výšeči veřejného práva přistoupí a to obzvláště za situace, kdy stávající institut omezení svéprávnosti spadá do soukromoprávní oblasti. Podle jeho názoru má-li mít stávající institut omezení svéprávnosti v určitém rozsahu přesah i do veřejného práva, pak je jistě na místě, že tento přesah musí být upraven normativně a to včetně založení oprávnění pro příslušný orgán (v demokratickém právním státě to bude jedině soud), který o této závažné ingerenci bude rozhodovat. Avšak dle jeho názoru není ústavně slučitelné dotvářet absenci nezbytného normativního základu cestou účelového výkladu práva. Dle jeho názoru je též velmi těžké řádné odůvodnění rozsudku o omezení svéprávnosti k výkonu volebního práva, neboť neexistuje žádná obecně stanovená kvalifikace či míra schopností, která by byla od občanů vyžadována pro účast ve volbách a jakkoliv kontrolována. Avšak lidé s mentálním postižením nyní musejí procházet testem, kterým nikdo jiný, aby mohl k volební urně, projít nemusí. Nikdo bez mentálního postižení, tak nemusí dokazovat svoji schopnost rozhodnout se „dobře“ nebo tak, že hlasování bude jen a jen jejich volba, nikým neovlivněná (např. rodinou, přáteli, spolupracovníky, spolužáky), nemusí dokazovat svoji fundovanost v politice ani bystrý úsudek. Ve svém odlišném stanovisku se též JUDr. Robert Waltr odvolává na to, že rovněž ústavní soudkyně Kateřina Šimáčková se kriticky staví k nálezu **sp. zn. IV. ÚS 3102/08** a naznačuje další možný posun v této judikatuře.

4.2. Duševní porucha

S institutem omezení svéprávnosti velmi úzce souvisí pojem duševní poruchy, přičemž definice tohoto pojmu není nikde v zákoně uvedena. V tomto ohledu je třeba zmínit rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva (dále jen ESLP) ve věci **Winterwerp v. Nizozemsko, stížnost č. 6301/73, 24. října 1979, bod 37**, v němž se vyjádřil v tom smyslu, že pojem duševní nemoci musí být vykládán evolutivně s ohledem na proměny ve společenském ale i medicínském chápání duševní nemoci, tudíž ESLP tento pojem nikdy legálně nedefinoval.⁶³ V tomto případě byl ESLP poprvé výrazněji konfrontován s otázkou detence duševně nemocných osob. Z výše zmíněného důvodu se ESLP ve své rozhodovací činnosti nikdy nepokusil ani o definici pojmu duševně nemocná osoba. Avšak ve své rozhodovací činnosti zdůraznil, že žádnou osobu nelze kvalifikovat jakožto duševně nemocnou pouze na základě toho, že „její názory nebo chování se odlišují od norem, které ve společnosti převažují“, toto vyjádření můžeme nalézt v již výše zmíněném rozhodnutí ve věci Winterwerp v. Nizozemsko v bodě 37 a nověji též například v rozhodnutí ve věci **Rakevič v. Rusko, 28. 10. 2003, bod 26**. tímto názorem ESLP tedy odmítl, že by jakákoliv fyzická osoba mohla být považována za duševně nemocnou jen z toho důvodu, že se chová nekonformně či přímo anomálně z hlediska sociálních norem, přesněji řečeno nelze říci, že by osoba trpěla duševní nemocí jen na základě toho, že ji lze označit za podivínskou.⁶⁴

Z hlediska právní terminologie může být trochu problematické zda u pojmů duševní nemoci a duševní poruchy se jedná o tu samou věc. Kupříkladu zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve svém ustanovení § 123 hovoří o tom, že za duševní poruchu lze mimo těch duševních poruch, které vyplývají z duševní nemoci považovat i hlubokou poruchu vědomí, mentální retardaci, těžkou asociální poruchu osobnosti nebo jinou těžkou duševní nebo sexuální odchylku. Z toho lze usoudit, že trestní

⁶³MALÍŘ, J., DOLEŽAL, T. Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a zdravotnictví: současný stav a perspektivy. Praha: Wolter Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 113.

⁶⁴MALÍŘ, J. Přípustnost detence osob ve zdravotnictví z pohledu čl. 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, Právní rozhledy 20/2013, s. 695.

zákoník pojem duševní poruchy a pojem duševní nemoci považuje za odlišné pojmy. Kdežto lékařská věda, která se tomuto oboru věnuje (psychiatrie) tyto pojmy chápe jako synonymní. Občanský zákoník z roku 2012 pak hovoří pouze o duševní poruše.

Avšak dle názoru autora práce, i kdybychom oba pojmy (duševní nemoc, duševní porucha) chápali jakožto dvě odlišné věci je možné a podle mě i patřičné vztáhnout výše uvedené závěry ESLP o duševní nemoci i na duševní poruchu. A to právě z již zmíněného důvodu, že medicína oba pojmy považuje za totožné, oba pojmy se vztahují k lidské mysli a v případě, že je jimi člověk stížen lze kvůli tomu podstatně zasáhnout do jeho přirozených práv, právě z toho důvodu jsem přesvědčen, že ESLP by rozhodl stejně, kdyby se nezabýval tím, co to je duševní nemoc, ale tím, co to je duševní porucha.

U duševních poruch se lze odkázat na Mezinárodní klasifikaci nemocí, která je publikací vydávanou Světovou zdravotnickou organizací (WHO) a která je v České republice platná od roku 1994 jako tzv. MKN-10.⁶⁵ Jedná se o publikaci, jež kodifikuje systém označování a klasifikace lidských onemocnění, poruch a zdravotních problémů a prochází průběžnými aktualizacemi. Duševní poruchy se pak nalézají v části označené jako V. kapitola F00-F99.

Pojem duševní poruchy lze ještě chápat jako označení pro některé psychické procesy projevující se negativně v myšlení, prožívání a chování člověka. Proto se mezi duševní poruchy řadí ty z poruch, které se prvotně týkají myšlení, prožívání nebo vztahů k ostatním lidem a které tedy nejsou až druhotným efektem onemocnění jiného typu či vyvolané následkem zranění (např. kóma následkem úrazu při dopravní nehodě není důvodem pro omezení svéprávnosti, ale může být důvodem pro ustanovení opatrovníka podle § 465 ObčZ).⁶⁶

Z důvodu toho, že přítomnost duševní poruchy, která člověku narušuje jeho schopnost právně jednat je jednou z podmínek pro omezení

---

⁶⁵ČR, ÚZIS. MKN Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů [online]. Dostupné na: <http://www.uzis.cz/cz/mkn/index.html>

⁶⁶ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014 s. 241.

jeho svéprávnosti se níže zmíním o těch duševních poruchách, jenž se budou nejčastěji vyskytovat a jenž by mohli vést k omezení svéprávnosti člověka. Výběr těchto duševních poruch vychází ze statistického údaje.⁶⁷ Níže uvedené duševní poruchy mají mít pouze informativní charakter pro lepší představu čtenáře této práce o tom, co může být považováno za duševní poruchu a poskytnout mu základní informace o tom, jak tato působí na člověka, který je jí postižen.

4.2.1. Mentální retardace (F70-F79)

Do této kategorie spadají případy nedostatečného vývoje rozumových schopností, který je vrozený a nebo vzniká v raném věku. Hranice je dána úrovní inteligenčního kvocientu, který je sedmdesát (IQ 70)⁶⁸, přičemž jedinci jejichž inteligenční kvocient je pod touto hranicí tedy nejvýše IQ 69 pak spadají do této kategorie. Podle závažnosti poruchy pak hovoříme o lehké, středně těžké, těžké a hluboké mentální retardaci. Ke zjištění stupně mentální retardace obvykle slouží standardizované testy inteligence.⁶⁹

- **Lehká mentální retardace (F70)** je ohraničena rozmezím IQ 50-69, které odpovídá mentálnímu věku 9-12 let. Lidé v této kategorii jsou vychovatelní a vzdělatelní, většina z nich dosáhne úplné nezávislosti v osobní péči, jako je mytí, oblékání, osobní hygiena (Dušek, Večeřová-Procházková, 2015). Mnoho dospělých z této kategorie pak úspěšně udržuje sociální vztahy a jsou schopni pracovat, někteří se však dají snadno zneužít k jednoduché trestné činnosti (Juríčková, Ivanová, Filka, 2014).
- **Střední mentální retardace (F71)** je ohraničena rozmezím IQ 35-49, toto rozmezí odpovídá mentálnímu věku 6-9 let. Setkáme se tak s velkými rozdíly v osvojitelných dovednostech lidí spadajících do této kategorie. Lidé v tomto stupni mentální

---

⁶⁷Více v publikaci JURÍČKOVÁ, L., IVANOVÁ, K., FILKA, J. Opatrovnictví osob s duševní poruchou. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014, s. 75, 76, Tabulka 2.

⁶⁸OREL, M. a kol. Psychopatologie. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, s. 174.

⁶⁹JURÍČKOVÁ, L., IVANOVÁ, K., FILKA, J. Opatrovnictví osob s duševní poruchou. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014, s. 43.

retardace jsou vychovatelní, ale de facto nevzdělatelní neboť zvládají pouze nejjednodušší základy čtení psaní a počítání. I přes to jsou někteří z nich schopni pracovat pod dohledem – kupříkladu v chráněných dílnách (Orel a kol., 2012) a mnozí z nich dokáží dosáhnout přiměřené komunikace, nezávislosti a soběstačnosti (Juríčková, Ivanová, Filka, 2014).

- **Těžká mentální retardace (F72)** se nachází v rozmezí IQ 20-34, což odpovídá mentálnímu věku 3-6 let. Lidé spadající do této kategorie jsou již jen minimálně vychovatelní a nevzdělatelní. Jsou schopni se naučit pouze jednoduché základní úkony a základní hygienické návyky. Lidé s touto úrovní mentální retardace ve většině případů potřebují stálý dohled jiné osoby a trvalou speciální péči, avšak mohou i žít se svými rodinami. (Orel a kol., 2012).
- **Hluboká mentální retardace (F73)** do této kategorie spadají lidé s IQ pod úroveň 20, která odpovídá mentálnímu věku pod 3 roky. Jejich stav způsobuje nesamostatnost a potřebu neustálé péče a pomoci zejména při pohybu, komunikaci a hygienické péči (Juríčková, Ivanová, Filka, 2014).

Na mentální retardaci se dá poměrně dobře demonstrovat potřeba individuálního přístupu ke každé osobě o jejíž svéprávnosti bude soud rozhodovat a potřebě celkového zhodnocení schopností dotyčné osoby. Neboť z výše uvedených informací je patrné, že mezi osobami stíženými mentální retardací budou rozdíly v jejich schopnostech a to i co se týče rozsahu schopnosti právně jednat. Tento rozdíl bude nejen u osob s různým stupněm mentální retardace, ale i mezi osobami, jejichž stupeň mentální retardace bude stejný.

4.2.2. Demence u Alzheimerovy choroby (F00)

Jedná se jednoznačně o nejčastější typ demence. Obvykle začíná pomalu a nenápadně, ale během několika let progreduje. Průměrná doba jejího trvání je 5-8 let. Pro tuto duševní poruchu je typické postupné prohlubování demence v důsledku čehož se postižená osoba stává stále

více závislou na pomoci a péči jiné osoby a také to, že ke zhoršení kognitivních funkcí (paměť, pozornost, rychlost zpracování informací, řeč, prostorová orientace) dochází také postupně.⁷⁰

Podle názoru autora práce lze obecně říci, že právě z důvodu postupného průběhu této duševní nemoci a na ní navázaného postupného zhoršování schopností člověka bude jistě na místě v raných stádiích nemoci použití spíše podpůrných opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat, kterými jsou předběžné prohlášení, nápomoc při rozhodování a zastoupení členem domácnosti (k nim více v kapitole 5. této práce) a k případnému omezení svéprávnosti přistoupit až v pozdější fázi nemoci. Tím však autor nechce říci, že toto řešení bude vhodné vždy, neboť je třeba mít na paměti, že při rozhodování o omezení svéprávnosti člověka, je třeba ke každému přistupovat individuálně se zohledněním jeho jedinečnosti a s vytvořením si úplné, kompletní představy o poměrech posuzovaného (jeho schopnostech, zdroji jeho příjmů, jeho osobní, majetkové situaci, jeho denním režimu, kde a s kým žije)⁷¹ a je tedy možné, že v konkrétním případě bude v zájmu člověka, aby mu nevznikla závažná újma vhodné přistoupit spíše k omezení svéprávnosti než použití mírnějšího prostředku i v počáteční fázi Alzheimerovy choroby. Je třeba též zmínit, že při rozhodování o tom zda člověka omezit ve svéprávnosti nebo použít mírnější prostředek je nutno užít testu proporcionality jak jej judikoval Ústavní soud ve svém nálezu **I. ÚS 557/09**, (k tomu více v kapitole 5. této práce).

4.2.3. Schizofrenie (F20)

Tato duševní porucha je specifická zejména tím, že neprobíhá u všech lidí, kteří jsou jí postiženi stejně. Zjednodušeně řečeno může být pouze epizodickým onemocněním, kdy osoba, která je jí stížena se po první psychotické epizodě úplně uzdraví. Další možností je, že se příznaky schizofrenie objevují v atakách, tedy že po uplynutí určité doby se

---

⁷⁰DUŠEK, K., VEČEŘOVÁ-PROCHÁZKOVÁ, A. Diagnostika a terapie duševních poruch. 2., přepracované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2015, s. 185.

⁷¹LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 275.

onemocnění vrací s tím, že mezi jednotlivými psychotickými epizodami se dotyčný buď vrací k normálu a nebo u něj přetrvává určitá úroveň reziduálních příznaků. Poslední variantou je pak chronicko-progredientní průběh s tím, že se nemoc zhoršuje nebo kontinuálně přetrvává.⁷²

4.3. Běžné záležitosti každodenního života

Za běžné záležitosti každodenního života lze považovat zejména takové záležitosti u nichž je z jejich povahy vyloučeno, aby je za dotyčnou osobu vyřizoval někdo jiný a u nichž by též bylo proti zájmu této osoby, aby si je nemohla vyřídit sama. Může se jednat zejména o používání hromadných dopravních prostředků, nákup oblečení, běžných potravin (chleba, rohlíky, mléko, vejce), využívání poštovních služeb, uspokojování běžných kulturních a společenských potřeb (návštěva divadla, kina, plesu). U těchto záležitostí též zpravidla nebude hrozit ohrožení zájmů dotyčné osoby.⁷³ To co bude spadat do běžných záležitostí každodenního života se u jednotlivých osob bude též odvíjet od kvality běžného každodenního života této osoby s přihlédnutím ke všem jeho zvláštnostem a specifikům.⁷⁴

Autor práce pak souhlasí s výkladem § 64 ObčZ, který podávají autoři velkého komentáře k občanskému zákoníku (§ 1- 117, svazek I., Melzer, Tégl a kol., 2013), že za běžné každodenní záležitosti je možné brát pouze takové záležitosti, které jsou nejen běžné (obvyklé), ale které též člověk vykonává opakovaně, přičemž není vyžadováno, aby je vykonával každý den, ale tak, že periodicita takovýchto jednání má být co nejkratší. V souvislosti s tím lze zmínit i výklad tohoto ustanovení od autorů velkého komentáře k obecné části občanského zákoníku (§ 1-654, Lavický a kol., 2014), kteří v souvislosti s § 461 odst. 1 věty druhé rozdělují záležitosti, které je pro osobu omezenou ve svéprávnosti třeba vykonat do tří kategorií, přičemž každá z nich má jiný režim. O kategorii běžných záležitostí každodenního života jsem se zmínil již výše. Druhou

---

⁷²OREL, M. a kol. Psychopatologie. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, s. 115.

⁷³LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 290.

⁷⁴Rozsudek KS v Hradci Králové z 9.6. 2014, sp. zn. 24 Co 193/2014 [online]. Dostupné na: <https://iudictum.cz/163994/24-co-193-2014>.

kategorií pak bude správa běžných záležitostí osoby omezené ve svéprávnosti vykonávaná jejím opatrovníkem. Do této kategorie budou spadat záležitosti, které lidé nevykonáváme v pravidelných intervalech (každý den, obden, týdně), ale zároveň se nebude jednat o záležitost „neběžnou“ kupříkladu koupě či prodej nemovitosti. Do třetí kategorie potom budou spadat „neběžné“ záležitosti k jejichž vyřízení bude opatrovník potřebovat souhlas soudu. Záležitosti, ke kterým opatrovník bude potřebovat souhlas soudu jsou uvedeny v § 483 ObčZ.

Problematickým se pak jeví posouzení, některých záležitostí zda spadají do kategorie běžných záležitostí každodenního života nebo jen do běžných záležitostí, jedná se zejména o placení dluhů vůči energetickým, telekomunikačním a jiným společnostem za dodávání elektřiny, zemního plynu, telekomunikačních služeb atd.⁷⁵ a s tím související otázka, zda se o vyřízení těchto záležitostí může postarat osoba jejíž svéprávnost by byla omezena do té míry, že daná osoba by mohla právně jednat pouze v běžných záležitostech každodenního života (neomezitelné minimum) nebo by ji za ni musel vyřídit její opatrovník. Podle autorů velkého komentáře k občanskému zákoníku (§ 1- 117, svazek I., Melzer, Tégl a kol., 2013), v případě, kdy si člověk nebude schopen tyto záležitosti obstarávat sám, měl by je za něj činit jeho opatrovník.

Stejně problematická je i otázka, zda placení nájemného, které demonstrativně uvádí důvodová zpráva k § 64 ObčZ je běžnou záležitostí každodenního života, neboť periodicita placení nájemného je obvykle delší než každodenní (měsíční nebo i delší) a v případě nájemného za užívání bytu je výše placené částky obvykle značná (řádově se jedná o tisícové částky). Je tedy třeba v každém jednotlivém případě posoudit zda je konkrétní osoba schopna s takovou částkou řádně nakládat.⁷⁶

V souvislosti s každodenními záležitostmi běžného života je třeba si ještě uvědomit, že i v nich půjde o nakládání s majetkem, neboť i jednání při nichž jde o obstarávání těchto záležitostí, jsou smlouvami.

---

⁷⁵MELZER, F., TÉGL, P., a kol.: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1-117. Praha: Leges, 2013, s. 455.

⁷⁶MELZER, F., TÉGL, P., a kol.: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1-117. Praha: Leges, 2013, s. 454.

Proto omezení člověka ve svéprávnosti nelze formulovat, tak, že není schopen uzavírat smlouvy, nýbrž je třeba stanovit výši částky s níž bude moci tento člověk nakládat (finanční limit) a při tom by mělo být uvedeno i období, pro které se tento limit uplatňuje. Formulace by měla znít nějak takto: „AB se omezuje ve svéprávnosti tak, že není způsobilý k nakládání s majetkem, jehož cena přesahuje částku ... .. - Kč, samostatně uzavírat smlouvy, ve kterých hodnota poskytovaného plnění přesahuje částku....,- Kč, dávat do zástavy svůj majetek, případně ručit svým majetkem za jiného, jednat v pracovně právních věcech.“⁷⁷ Avšak, i kdyby rozsudek zněl tak, že dotyčná osoba není schopna uzavírat smlouvy a zasáhl tak svým rozsahem do oblasti běžných záležitostí každodenního života lze z díkce § 64 ObčZ dovodit, že v této oblasti nebude mít účinky (nedotýkal by se těch smluv, kterými dotyčná osoba uspokojuje svoje běžné záležitosti každodenního života).⁷⁸

4.4. Znalecký posudek

Při stanovení existence duševní poruchy a zhodnocení, zda je jen přechodná má zásadní význam odborné lékařské stanovisko, reprezentované znaleckým posudkem. Znalecký posudek vypracovává soudní znalec z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie (Juríčková, Ivanová, Filka, 2014). Znalecký posudek je jedním ze základních důkazních prostředků a nelze jej nahradit odborným vyjádřením či potvrzením. Soud by měl k zadání znaleckého posudku přistoupit až poté, co zjistí, jak se člověk chová, jak se projevuje ve styku s lidmi, jak obstarává svou domácnost a jak hospodaří se svým majetkem, k těmto zjištěním by se měl poté znalec vyjádřit.⁷⁹ Znalecký posudek by měl odpovědět na následující otázky soudu:

- zda vyšetřovaný trpí v současné době duševní poruchou,

⁷⁷LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 290.

⁷⁸Hromada, M., Šíma, A.: Praktické otázky omezování svéprávnosti, Soudní rozhledy 4/2015, s. 122.

⁷⁹LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 289.

- pokud vyšetřovaný trpí duševní poruchou, zda tato duševní porucha je nikoliv jen přechodného rázu,
- pokud vyšetřovaný trpí duševní poruchou, o jakou poruchu se diagnosticky jedná a jaké jsou obecné příznaky této duševní poruchy z lékařského hlediska,
- zda duševní porucha vyšetřovaného ovlivňuje jeho volní a rozpoznávací schopnost ve vztahu k jeho chování při uspokojování životních potřeb, jednání s úřady a při účasti v pracovním uplatnění,
- zda je vyšetřovaný schopen samostatně nakládat s majetkem a finančními prostředky, případně v jakém rozsahu.
- Zda je možné, s ohledem na zdravotní stav vyšetřovaného, jeho výslech vůbec provést, nebo provést bez újmy na zdravotním stavu vyšetřovaného.⁸⁰

Tyto otázky spadají do rozsahu odbornosti znalce. Avšak otázky typu zda je dotyčný způsobilý právně jednat a zda důsledky duševní poruchy, kterou trpí nelze překonat mírnějším opatřením (nápomoc při rozhodování, zastoupení členem domácnosti), musí učinit soud neboť jsou to závěry právní.⁸¹ Na tomto místě lze zmínit, že rozhodování na základě znaleckých posudků, které překračovali meze své odbornosti a jejich nekritické zhodnocení vytkl obecným soudům již Ústavní soud ve svém nálezu **sp.zn. II. ÚS 2630/07** ze dne 13. 12. 2007 (zmíněném již výše v této práci).

4.5. Doba na níž lze omezit člověka ve svéprávnosti

Institut omezení svéprávnosti je pojat jako dočasný. Je to logický důsledek toho, že důvodem k omezení svéprávnosti již není nevyhlášená duševní porucha, ale duševní porucha, která je nikoliv přechodná a není

---

⁸⁰JURÍČKOVÁ, L., IVANOVÁ, K., FILKA, J. Opatrovnictví osob s duševní poruchou. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014, s. 71.

⁸¹Hromada, M., Šíma, A.: Praktické otázky omezování svéprávnosti, Soudní rozhledy 4/2015, s. 123.

tedy vyloučeno, zlepšení zdravotního stavu osob omezené ve svéprávnosti.⁸² O tom na jak dlouho lze omezit člověka ve svéprávnosti vypovídá § 59 odst. 1 ObčZ. Podle něj je možné člověka omezit ve svéprávnosti v souvislosti s určitou záležitostí na dobu nutnou pro její vyřízení, nebo na jinak určenou dobu, avšak nejdéle na tři roky. Avšak v případě, že je zjevné, že se v této době stav člověka nezlepší je možné, aby ho soud ve svéprávnosti omezil na dobu delší než tři roky s tím, že hranicí je pět let. Podle § 59 odst. 2 ObčZ právní účinky omezení zanikají uplynutím doby, na kterou byla osoba ve svéprávnosti omezena. Avšak pokud za trvání této doby bude zahájeno řízení o jejím prodloužení, budou právní účinky původního rozhodnutí trvat až do doby rozhodnutí nového, avšak nejdéle jeden rok (pokud do jednoho roku nedojde k rozhodnutí o prodloužení doby omezení svéprávnosti, nabude člověk plné svéprávnosti).

5. Prostředky mírnější než omezení svéprávnosti a jejich použití

5.1. Mírnější prostředky než omezení svéprávnosti

Institut omezení svéprávnosti je velmi podstatným zasažením do přirozených práv člověka a to zejména do jeho způsobilosti mít práva, které garantuje čl. 5 Listiny základních práv a svobod a práva na soukromý a rodinný život, jenž je garantován v čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, proto jej má být použito jako nejkrajnějšího prostředku (*ultima ratio*) v případech, kdy sledovaného cíle (zejména ochrany osoby před hrozícím závažnou újmou kvůli duševní poruše, kterou trpí) nelze dosáhnout méně drastickými prostředky.

Těmito mírnějšími prostředky jsou předběžné prohlášení (§ 38 an. ObčZ), nápomoc při rozhodování (§ 45 an. ObčZ) a zastoupení členem domácnosti (§ 49 an. ObčZ). Občanský zákoník je pak sám nazývá podpůrnými opatřeními při narušení schopnosti zletilého právně jednat.

---

⁸²MELZER, F., TÉGL, P., a kol.: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1-117. Praha: Leges, 2013, s. 446.

5.1.1. Předběžné prohlášení

Předběžné prohlášení (§ 38 ObčZ) je zcela novým institutem, který se objevuje v občanském zákoníku z roku 2012 (žádný z doposud platných občanských zákoníků neobsahoval výslovnou úpravu předběžného prohlášení)⁸³. Tento institut se nejvíce uplatní zejména u postupně se rozvíjejících nemocí jako je Alzheimerova choroba, Parkinsonova choroba, ale též v dalších případech (např. u osob s duševní poruchou, u kterých dochází ke střídání období relativní stability a relapsů nemoci), umožní to takovýmto osobám, aby závazně vyslovili některá přání ohledně budoucnosti v době, kdy jsou plně schopny samostatného rozhodování, pro případ, že v budoucnu o tuto schopnost přijdou.⁸⁴ Z toho vyplývá, že předběžné prohlášení nebudou moci učinit osoby s těžším mentálním nebo psychosociálním postižením, kterým budou stíženy již od útlého věku a v důsledku čehož nebudou schopny projevit vůli.⁸⁵

Z charakteru předběžného prohlášení vyplývá, že jeho realizace nastane ve chvíli, kdy osoba, která toto prohlášení učinila bude nezpůsobilá k právním jednáním. Skutečností, která zakládá nezpůsobilost právně jednat se pro účely § 38 ObčZ rozumí jak soudní rozhodnutí o omezení svéprávnosti (§ 55 an. ObčZ), ale i stav, v němž člověk není schopen adekvátním způsobem či dostatečně rychle projevit svoji vůli, přestože jsou jeho rozpoznávací schopnosti zachovány. Kdyby však mělo dojít k ustanovení opatrovníka nikoliv kvůli tomu, že byla osoba omezena ve svéprávnosti (kvůli duševní poruše), ale z jiného důvodu (např. kvůli omezení tělesné hybnosti), bylo by možné ustanovit opatrovníka na základě předběžného prohlášení pouze na návrh opatrovance (toho, komu má být opatrovník ustanoven). Opatrovník za takových okolností a v mezích svého oprávnění jednat jménem opatrovance je povinen

---

⁸³MELZER, F., TÉGL, P., a kol.: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1-117. Praha: Leges, 2013, s. 396.

⁸⁴tamtéž.

⁸⁵MELZER, F., TÉGL, P., a kol.: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1-117. Praha: Leges, 2013, s. 397.

respektovat opatrovancovu vůli. Výjimkou je pak situace, kdy tuto vůli nelze v danou chvíli zjistit a hrozí nebezpečí z prodlení.⁸⁶

Ačkoliv se institut předběžného prohlášení vztahuje na osoby, které mají narušenou schopnost právně jednat v době své zletilosti, tak nikde v ObčZ nenajdeme ustanovení, které by vylučovalo, že předběžné prohlášení může učinit i nezletilý a projevit tak svou vůli do budoucna. Zároveň ObčZ nikde explicitně nevyjadřuje, kdy (v kolika letech) přesně může být takové prohlášení učiněno. Za použití § 31 ObčZ, který stanoví, že nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku, lze dovodit, že i v tomto případě nic nebrání tomu, aby nezletilec projevil svou vůli. Avšak vzhledem k závažnosti tohoto typu rozhodnutí je nutné, aby nezletilec byl schopen posoudit následky svého jednání a jejich dosah, proto schopnost učinit předběžné prohlášení bude muset být poměřována vždy individuálně vzhledem ke konkrétní míře vyspělosti nezletilce, který jej učinil. Vždy tedy bude třeba konkrétně zkoumat, zda se jedná o jedenáctileté dítě, které by si přálo, aby jeho záležitosti spravoval za něj spolužák či o sedmnáctiletého nezletilce a který si přeje prohlásit o svém budoucím opatrovníkovi. Prakticky by tedy soud měl přihlídnout i k vysloveným přáním a vůli zletilé osoby, která má narušenou schopnost právně jednat, i když toto prohlášení učinila ještě před dosažením zletilosti.⁸⁷ V předběžném prohlášení lze projevit vůli v několika směrech:

1. Aby jeho záležitosti byli spravovány určitým způsobem. Do této kategorie lze zahrnout celou řadu životních situací. Člověk tak může například vyjádřit přání jak se má naložit s jeho majetkem, že nemovitý majetek má být pronajat, že nesmí být prodán atd. Také může projevit vůli, kde má být místo jeho bydliště (může bydlet na stejném místě jako doposud s tím, že ve chvíli, kdy by jeho zdravotní stav vyžadoval speciální

---

⁸⁶ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014 s. 190.

⁸⁷MELZER, F., TÉGL, P., a kol.: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1-117. Praha: Leges, 2013, s. 400.

péči, aby byl umístěn v zařízení, které specifikoval v předběžném prohlášení).⁸⁸

2. Aby jeho záležitosti byli spravováni určitou osobou.

Předběžně vyslovená přání jsou si co do svého významu rovnocenné (jedna nepohlcuje druhou). Znamená to tolik, že pokud by člověk učinil předběžné prohlášení, kdo se má stát jeho opatrovníkem a zároveň by dal konkrétní pokyny pro správu jeho majetku a osobu, která má správu jeho majetku vykonávat, byli by těmito pokyny vázáni všichni zainteresovaní a museli by se jimi řídit, což mimo jiné znamená, že opatrovník této osoby by tak nemohl rozhodnout o osobě správce.⁸⁹ Ve chvíli, kdy by osoba, která byla omezena ve svéprávnosti měla správce pro správu jmění vylučovalo by to jmenování opatrovníka pro tuto záležitost. Opatrovník může být jmenován i pro tyto záležitosti jen pokud by správce jmění nebyl znám nebo by odmítl jednat v zájmu zastoupeného nebo by zanedbával svoji povinnost anebo by nemohl jmění spravovat (srov. § 470 ObčZ).⁹⁰

Výkon správy cizího majetku je upraven v § 1400 an. ObčZ. U správy cizího majetku platí vyvratitelná právní domněnka, že správce jedná jako zástupce vlastníka (§ 1400 odst. 2 ObčZ). Své povinnosti musí správce plnit osobně, pouze při jednotlivých právních jednáních se může dát zastoupit nebo přenést svou působnost na jinou osobu. Správce je při výběru takovéto osoby povinen ji pečlivě vybrat a dát jí dostatečné pokyny (§ 1401 odst. 1 ObčZ). Při sepsání předběžného prohlášení by člověk s touto možností měl počítat a zvážit zda správcem vyloučí možnost nechat se zastoupit třetí osobou, případně sám označí jinou osobu, která nahradí správce v případě, že ten nebude moci správu vykonávat.⁹¹

Správa může být dále plná a nebo prostá. Prostou správou se dle zákona myslí, taková správa, kdy správce majetku určité osoby dbá o to, aby tento majetek zůstal zachován (§ 1405 an. ObčZ). Při plné správě pak správce dbá o to, aby o rozmnožení a uplatnění jemu svěřeného majetku v

⁸⁸LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 289.

⁸⁹MELZER, F., TÉGL, P., a kol.: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1-117. Praha: Leges, 2013, s. 399.

⁹⁰LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 221.

⁹¹tamtéž.

zájmu beneficenta (§ 1409 an. ObčZ). Beneficientem je osoba v jejíž prospěch je správa majetku vykonávána (§ 1400 odst. 1 ObčZ). V předběžném prohlášení je tedy možné, aby osoba, která toto prohlášení činí, dala souhlas se změnou účelu spravovaného majetku předem. Kdyby tento souhlas nebyl dán, jednalo by se pouze o prostou správu podle § 1406 věty druhé. Ve chvíli, kdy by beneficent byl již omezen ve svéprávnosti a nevyslovil souhlas se změnou účelu spravovaného majetku předem, tak by v tuto chvíli již jeho pouhý souhlas nepostačoval a bylo by třeba, aby tento souhlas dal opatrovník této osoby. V případech, kdy by se nejednalo nikoliv o běžnou záležitost, bylo by možné změnit účel majetku pouze se souhlasem soudu (§ 461 odst. 1 věta druhá ObčZ).⁹²

Dále při prosté správě spravuje-li správce peněžní prostředky, musí je vynaložit obezřetně (§ 1407 ObčZ). Podle § 1408 odst. 1 může správce se souhlasem beneficenta (souhlasu není třeba pouze tehdy, hrozí-li majetku rychlá zkáza nebo je-li pravděpodobné, že rychle ztratí na hodnotě, § 1408 odst. 2) spravovaný majetek zcizit, zastavit nebo jinak použít jako jistotu pokud:

a) **je to v zájmu zachování hodnoty podstaty a účelu spravovaného majetku,**

b) **je to nutné k zaplacení dluhů spojených s tímto majetkem,**

c) **za protiplnění.**⁹³

Avšak v zákoně není stanoveno, co dělat v případě, že beneficent v době, kdy je souhlas nutný, není plně svéprávný a tento souhlas nevyjádřil předem v prohlášení. Vyslovení souhlasu, tak v tomto případě bude na opatrovníkovi dané osoby, přičemž jeho souhlas se zpravidla neobejde bez schválení soudu.⁹⁴

3. Aby se určitá osoba stala opatrovníkem člověka.

Opatrovnictví člověka, je speciálním institutem k ochraně práv člověka při

---

⁹²LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 222.

⁹³tamtéž.

⁹⁴tamtéž.

jeho snížené schopnosti sám právně jednat. Cílem opatrovnictví je ochrana zájmů zastoupeného a naplňování jeho práv (§ 457 ObčZ).⁹⁵

Předběžné prohlášení lze odvolat buď projevem vůle učiněným formou předepsanou v § 39 odst. 1 ObčZ nebo tím, že ten, kdo prohlášení učinil zničí listinu, která toto prohlášení obsahuje. K odvolání předběžného prohlášení tak může dojít pouze výslovně ze strany pořizovatele předběžného prohlášení (není možné, aby k tomu pořizovatel někoho zmocnil). Podmínkou též je, aby osoba, která předběžné prohlášení odvolává byla reálně plně schopna k právnímu jednání a nebyla omezena ve svéprávnosti. Pokud tak učiní ve formě stanovené zákonem (§ 39) může pořizovatel předběžné prohlášení i změnit, zrušit či nahradit jiným.⁹⁶

5.1.1.1. Forma předběžného prohlášení

Podle § 39 ObčZ lze předběžné prohlášení učinit formou veřejné či soukromé listiny. O **veřejnou listinu** se jedná v případě, že tuto listinu vydal orgán veřejné moci v mezích jeho pravomoci nebo v případě, že ji za veřejnou listinu prohlásí zákon. V případě, že je předběžné prohlášení na veřejné listině, tak až na výjimku případů jmenovaných v § 40 ObčZ, není potřeba přítomnosti a stvrzení svědků.⁹⁷ V případě, že předběžné prohlášení učiněné formou veřejné listiny obsahuje určení, kdo se má stát opatrovníkem, pak ten, kdo veřejnou listinu sepsal, zapíše údaje o tom, kdo prohlášení pořídil, kdo veřejnou listinu sepsal a kdo byl označen za opatrovníka, do neveřejného seznamu vedeného podle jiného zákona (zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád).⁹⁸

Tento neveřejný seznam je vedený notářskou komorou ČR v elektronické podobě, obdobným způsobem jako je vedena evidence pořízení pro případ smrti sepsaných ve formě notářského zápisu. V tomto seznamu jsou vedle prohlášení o určení opatrovníka evidována též

---

⁹⁵LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 225.

⁹⁶ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014 s. 200.

⁹⁷ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014 s. 196.

⁹⁸LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 235.

odvolání takovýchto prohlášení. Informace z tohoto seznamu se poskytují pouze soudu, který má jmenovat opatrovníka.⁹⁹

Předběžné prohlášení, které bude mít formu veřejné listiny, musí potvrdit dva svědci. Není-li ten, kdo činí předběžné prohlášení postižen ve své schopnosti číst nebo psát (srov. § 40 ObčZ), svědci svým podpisem stvrzují to, že prohlašující měl podle jejich vědomostí v době svého podpisu pod prohlášením schopnost právně jednat a že toto prohlášení je podle jejich vědomostí aktem jeho svobodné a vážné vůle. Svědci zároveň svým podpisem stvrzují skutečnost, že byli s obsahem předběžného prohlášení seznámeni (§ 39 odst. 2 ObčZ). Z role svědků tedy vyplývá, že i oni musí v době svého podpisu mít způsobilost k sepsání předběžného prohlášení téhož obsahu jako prohlašující a musí být schopni na laické úrovni rozpoznat míru svobody a vážnosti vůle prohlašujícího. Nezbytnou součástí předběžného prohlášení učiněného formou soukromé listiny je identifikace svědků tak, aby byli nezaměnitelní s jinými lidmi (zpravidla jménem, příjmením, bydlištěm a datem narození). V případě, že takováto identifikace chybí, jedná se o podstatnou vadu předběžného prohlášení ve formě soukromé listiny, která způsobuje jeho neplatnost. Avšak neplatnost prohlášení nezbavuje soud povinnosti k prohlášení přihlédnout, není-li příčiny pochybovat o vůli toho, kdo toto prohlášení učinil.¹⁰⁰

Podle § 39 odst. 2 mohou být svědky pouze takové osoby, které na prohlášení a jeho obsahu nemají zájem a nejsou nevidomé, neslyšící, němé nebo neznalé jazyka, v němž je prohlášení učiněno. Způsobilost být svědkem a jeho dostatečná identifikace se zkoumá k okamžiku jeho podpisu. Předběžné prohlášení může svědek podepsat i později a na jiném místě než prohlašující, nikoliv však dříve, protože při dřívějším podpisu by nemohl garantovat projevenou vůli prohlašujícího k podpisu předběžného prohlášení. Avšak k podpisu svědka by mělo dojít za přítomnosti prohlašujícího, aby tak svědek mohl zjistit, že prohlašující je schopen

---

⁹⁹MELZER, F., TÉGL, P., a kol.: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1-117. Praha: Leges, 2013, s. 404.

¹⁰⁰ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014 s. 196.

projevu vůle a že předběžné prohlášení obsahuje jeho skutečnou vůli, přímým pozorováním.¹⁰¹

5.1.1.2. Důvody pro změnu nebo zrušení předběžného prohlášení

Podle § 43 ObčZ dojde-li ke zjevné změně okolností oproti stavu v době sepsání prohlášení v tom smyslu, že by člověk, který prohlášení učinil, by toto prohlášení sepsal jinak, nebo by je nesepsal vůbec, musí soud rozhodnout o změně prohlášení způsobem, jakým by změnu provedl člověk, jenž prohlášení sepsal a případně je zruší, pokud by člověk předběžné prohlášení za těchto změněných okolností vůbec neučinil.¹⁰² Avšak podmínkou pro takovéto rozhodnutí je, že by člověku, který prohlášení učinil jinak hrozila závažná újma. Před vydáním rozhodnutí soud vyvine potřebné úsilí k tomu, aby zjistil názor člověka, o jehož prohlášení rozhoduje, a to i za použití takového způsobu dorozumívání, který si člověk zvolí.¹⁰³

Tou podstatnou změnou okolností, která by zakládala důvod ke změně či zrušení předběžného prohlášení, může být pouze skutečná objektivní změna právního stavu, jenž by oprávněně pořizovatele předběžného prohlášení vedla ke změně nebo ke zrušení tohoto prohlášení. Nemůže tedy jít o změnu subjektivního postoje zúčastněných nebo změnu názoru, pokud neovlivňují právní realitu. Tato změna musí být zjevná (seznatelná nezúčastněné třetí osobě), musí být tedy rozpoznatelná při seznámení se se základními skutečnostmi, které jsou uvedeny v předběžném prohlášení. Právě z tohoto důvodu, by měly být v předběžném prohlášení uvedeny subjektivní motivace pořizovatele (např. důvody, pro

---

¹⁰¹ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014 s. 197.

¹⁰²LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 243.

¹⁰³DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: obecná část. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolter Kluwer ČR, a. s., 2016. s. 230.

kteře určil osobu správce, formuloval podmínku nebo stanovil rozsah práv a povinností správce či způsob výkonu správy).¹⁰⁴

Soud v co nejvyšší míře respektuje původní vůli pořizovatele při svém rozhodování o změně nebo o zrušení předběžného prohlášení. Předběžné prohlášení změni nebo zruší jen v případě, že toto prohlášení nebo jeho část jsou ve zřetelném rozporu s původním záměrem pořizovatele z důvodu změněných okolností. Též podmínku závažné újmy, která je další nezbytnou kumulativní podmínkou pro zrušení nebo změnu prohlášení, soud posuzuje s ohledem na původní záměr pořizovatele předběžného prohlášení. Kupříkladu, kdyby z předběžného prohlášení bylo zřetelné, že plně svéprávný pořizovatel zamýšlel přivodit si určitou újmu (např. rozdáním části svého majetku), a toto právní jednání bylo právem dovolené a mělo jistou míru logiky v době uskutečnění předběžného prohlášení, v tom případě by nešlo o „závažnou újmu“ ve smyslu § 43.¹⁰⁵

Za závažnou újmu je třeba pokládat nejenom podstatný úbytek jmění pořizovatele prohlášení, ale i zásadní zásah do jeho původního záměru ohledně správy jeho záležitostí, ke kterému došlo následkem změny okolností. Smyslem institutu předběžného prohlášení totiž je nejenom ochrana hmotných práv jeho pořizovatele, ale především zachování jeho vůle. Soud jen výjimečně může při rozhodování o změně nebo o zrušení předběžného prohlášení nerespektovat původní a zjevnou vůli pořizovatele a při existenci nových skutečností, na které při sepisování prohlášení pořizovatel zjevně pomýšlel nebo musel pomýšlet. Soud totiž musí poskytnout alespoň minimální míru ochrany zájmům pořizovatele (opatrovance), a to i v rozporu s jeho předchozí vůlí.¹⁰⁶

5.1.2. Nápomoc při rozhodování

Podstatou tohoto institutu je poskytnutí podpory (asistence) jednou osobou (podpůrce) jiné zletilé osobě (podporovaný), a to na základě smlouvy o nápomoci, kterou musí schválit soud. V případě nápomoci

---

¹⁰⁴ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014 s. 204.

¹⁰⁵tamtéž.

¹⁰⁶tamtéž.

jedná osoba při rozhodování sama, resp. jedná společně se svým podpůrcem na rozdíl od institutu opatrovníka, kdy v určených věcech namísto opatrovance jedná opatrovník. Ve chvíli, kdy zletilá osoba potřebuje nápomoc při rozhodování, protože jí v tom působí potíže duševní porucha, kterou trpí, tak třebaže nemusí být omezena ve svéprávnosti, může si s podpůrcem ujednat poskytování podpory (podpůrců může být i vícero). Jedná se tedy o smluvní poměr mezi podporovaným a podpůrcem, přičemž smlouvou o nápomoci se podpůrce podporovanému zavazuje, že s jeho souhlasem bude přítomen při jeho právních jednáních, zajistí mu potřebné údaje a sdělení a bude mu nápomocen radami. Účinnost smlouvy je pak podmíněna schválením soudu, který ji neschválí, odporují-li zájmy podpůrce zájmům podporovaného (střet zájmů). Pro smlouvu je zásadně předepsána písemná forma, ale je možné ji uzavřít tak, že vůli smlouvu uzavřít strany projeví přímo před soudem.¹⁰⁷

K uzavření smlouvy o nápomoci je oprávněn i člověk, který není plně způsobilý k právnímu jednání na rozdíl od uskutečnění předběžného prohlášení. Není nutné, aby opatrovník podporovaného souhlasil s uzavřením smlouvy o nápomoci, jeho případný nesouhlas totiž nemůže vést k popření zákonného práva nesvéprávného na její uzavření. Smyslem smlouvy o nápomoci je, aby se předešlo omezení (nebo dalšímu prohloubení omezení) svéprávnosti s tím, že podporovaný bude ve spolupráci s podpůrcem schopen činit i taková právní jednání, která by jinak nebyl schopen dělat. Nicméně člověk, který uzavírá smlouvu o nápomoci si musí být v základu vědom, co je účelem a obsahem této smlouvy. Z toho vyplývá, že vůle člověka k uzavření smlouvy o nápomoci nesmí zcela absentovat.¹⁰⁸

Osobou podpůrce může být blízký příbuzný, přítel nebo jiný člověk, která má zájem o člověka, který potřebuje nápomoc při rozhodování. Dalšími podmínkami pro to, aby se někdo mohl stát

---

¹⁰⁷DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: obecná část. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolter Kluwer ČR, a. s., 2016. s. 230.

¹⁰⁸ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 209.

podpůrcem, je zletilost, schopnost poskytnout podporu a také to, že jeho zájmy nebudou v rozporu se zájmy podporovaného. Podporující osoba má pouze funkci poradce, asistuje podporované osobě tak, že jí vysvětlí, o jaké jednání se jedná, jaké jsou jeho důsledky a pomáhá jí komunikovat s okolím. Rozhodující jsou přitom vždy přání a vůle podporované osoby, nikoliv osoby podporující. Cílem institutu nápomoci je zajistit podporovanému prostor pro projev vůle, aby tak sám mohl činit právní jednání.¹⁰⁹

Využití nápomoci je vhodné zejména v případech selhání mentálních schopností v důsledku věku, lehkého intelektuálního handicapu. V těchto případech se člověk může postarat sám o sebe pokud jde o osobní péči, hygienu, nákupy, žije sám, je nezávislý, je schopný postarat se o své věci, ale potřebuje radu v určitých záležitostech. Zpravidla potřebuje radu při výkonu svých práv a správě majetku. Avšak zákon neumožňuje na rozdíl od předběžného prohlášení, aby prostřednictvím smlouvy o nápomoci došlo k podpoře člověka, jemuž činí obtíže právní jednání nikoliv kvůli duševní poruše, nýbrž kvůli jiné zdravotní příčině. Takové osobě by bylo možné výhradně na její návrh ustanovit opatrovníka. Tuto situaci by též bylo možné vyřešit využitím institutu smluvního zastoupení.¹¹⁰

5.1.2.1. Práva a povinnosti podpůrce a jeho odvolání

Ve chvíli, kdy smlouva o nápomoci nabude účinnosti, vzniká podpůrci povinnost poskytovat podporovanému asistenci na jeho žádost (zejména se bude jednat o účast při právních jednáních podporovaného a aktivní vyhledávání informací za účelem výběru nejvhodnějšího právního jednání), a to na úrovni přinejmenším odpovídající rozumu, péči a opatrnosti průměrného člověka. Vzhledem ke skutečnosti, že se jedná o úzce osobní vztah, který je založen na vzájemné důvěře mezi podporovaným a podpůrcem, má podporovaný od podpůrce právo

¹⁰⁹LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 248.

¹¹⁰ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 209.

očekávat, že jeho asistence a rady budou odpovídat jeho individuální odbornosti. Avšak podpůrce má naopak právo od podporovaného vyžadovat součinnost za účelem splnění smyslu nápomoci, pakliže tato skutečnost není poskytnuta, zprošťuje to podpůrce jeho případné odpovědnosti z nikoliv řádně uskutečněné podpory.¹¹¹

V ustanovení § 47 odst. 1 je stanoveno, co podpůrce nesmí činit, podpůrce tak zejména nesmí ohrozit zájmy podporovaného tím, že by ho nevhodně ovlivňoval. Za takové nevhodné ovlivňování je třeba pokládat působení podpůrce, které má za účel, aby podporovaný uskutečnil takové právní jednání, které je způsobilé podporovanému způsobit vyšší míru újmy než jiná možná alternativa právního jednání, o jehož existenci má nebo musí mít podpůrce vědomost. Tou újmou je třeba chápat nejenom zásah do majetkových práv podporovaného a negativní zásah do vztahu mezi podporovaným a jemu blízkými osobami, ale též právní jednání, která by byla v rozporu s osobními postoji, které podporovaný projevil předtím, než pozbyl plné svéprávnosti či s jeho současnými postoji, které lze považovat za rozumné. Podpůrce též nesmí postupovat tak, že by se na úkor podporovaného bezdůvodně obohatil, z toho vyplývá, že podpůrce musí postupovat při nápomoci tak, aby nedošlo ke zlepšení jeho právního nebo faktického postavení, mohlo-li by toto zlepšení potenciálně vést ke zhoršení postavení podporovaného. Kdyby takto postupoval a jeho jednání by bylo možné kvalifikovat jako závažné porušení povinností, pak by jej soud odvolal i bez návrhu (§ 48 ObčZ). Podpůrce při plnění svých povinností postupuje v souladu s rozhodnutím podporovaného, což znamená, že dle jeho instrukcí zabezpečuje podklady a informace pro zvolení vhodného způsobu právního jednání podporovaného a poté, co podporovaný zvolí konkrétní způsob právního jednání, tak podpůrce jedná v souladu s touto volbou a to aniž by zasahoval do práv a povinností případného opatrovníka podporovaného.¹¹²

Z oprávnění podpůrce, které mu dovoluje připojit jeho podpis s údajem o podpoře, kterou podporovanému poskytl při právním jednání

¹¹¹ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 216.

¹¹²tamtéž.

učiněném v písemné formě, lze vyvodit, že v případě, kdy toto jednání podporovanému zcela nebo zčásti nedoporučil, je jeho věcí, aby svůj nesouhlas uvedl na listině, která toto právní jednání zachycuje (§ 47 odst. 2). Jak již bylo zmíněno, soud i bez návrhu odvolá podpůrce v případě, že ten závažně poruší své povinnosti, jinak podpůrce odvolá na návrh podporovaného nebo podpůrce. Soudem ustanovený podpůrce ztrácí své postavení až právní mocí soudního rozhodnutí o jeho odvolání, jak vyplývá z § 48 ObčZ. Z toho také vyplývá, že ve chvíli, kdy soud schválí dohodu o nápomoci, tak od této dohody nelze odstoupit, protože v § 48 ObčZ stanoví specifický mechanismus pro ukončení tohoto vztahu. K odstoupení od smlouvy o nápomoci může dojít v době od jejího schválení do právní moci tohoto rozhodnutí a může tak učinit pouze ten, kdo schválení této dohody soudem navrhl.

5.1.3. Zastoupení členem domácnosti

Institut zastoupení členem domácnosti lze využít v situacích, kdy zletilému jeho duševní porucha brání právně jednat a ten nemá jiného zástupce. V tomto případě jej tedy může zastoupit člen domácnosti, který bude splňovat předpoklady. Těmito předpoklady jsou:

1. člověku brání duševní porucha samostatně právně jednat,
2. omezení svéprávnosti není v jeho zájmu, jinými slovy tedy postačí, když bude zastoupen členem domácnosti,
3. nemá jiného zástupce, opatrovníka, případně správce majetku,
4. existuje „člen domácnosti“, který jej může zastoupit.

Podle ustanovení § 49 mohou být zástupcem dva okruhy osob. Do prvního okruhu patří potomek, předek, sourozenec, manžel, partner. Do druhého okruhu osob, pak bude patřit osoba, která žila se zastoupeným ve společné domácnosti alespoň tři roky před vznikem zastoupení.¹¹³

Stejně jako u smlouvy o nápomoci i u zastoupení členem domácnosti nelze využít tohoto institutu v případě, že zletilému činí obtíže právně jednat jiná zdravotní příčina než je duševní porucha (na rozdíl od

---

¹¹³LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 259.

předběžného prohlášení). Osobě, která by měla potíže činit právní jednání z jiné zdravotní příčiny než-li je duševní porucha lze na její návrh ustanovit opatrovníka, popřípadě je možné tuto situaci vyřešit využitím institutu smluvního zastoupení. Pro schválení zastoupení členem domácnosti soudem je předpokladem, že zájemce o zastoupení zletilého postiženého duševní poruchou, kterého chce zastupovat s tímto svým úmyslem seznámí a vysvětlí mu následky tohoto zastoupení, takovým způsobem, který bude přiměřený rozumovým schopnostem zletilého postiženého duševní poruchou. Pakliže je jasné, že vzhledem k závažnosti duševní poruchy, takovéto vysvětlení není možné podat ani v hrubých rysech, pak není na místě schválení zastoupení členem domácnosti, nýbrž zahájení řízení o omezení svéprávnosti. Podmínka toho, že zletilý postižený duševní poruchou nemá jiného zástupce ve spojení s tím s § 53 ObčZ, který výslovně připouští, že zastoupený může mít vícero zástupců je třeba vykládat ta, že smyslem této podmínky („nemá jiného zástupce“) je zabránit konkurenci mezi institutem zastoupení členem (členy) domácnosti a institutem opatrovnictví (§ 457 an. ObčZ). Vyplývá z toho tedy to, že schválení zastoupení členem domácnosti je možné v případě, když zletilému postiženému duševní chorobou zatím ještě nebyl ustanoven opatrovník. V případě, kdy zletilý postižený duševní poruchou byl již omezen ve svéprávnosti, musí mu soud ustanovit opatrovníka, nikoliv se spokojit se zastoupením členem domácnosti. Ve chvíli, kdy je zletilému, který je postižen duševní poruchou soudem jmenován opatrovník, dochází k zániku zastoupení (§ 54 odst. 1 věta druhá). V případě, že bude uzavřena smlouva o nápomoci mezi zletilým, který je postižen duševní poruchou (podporovaným) a osobou, která se tak stane jeho podporovatelem, pak účinností této smlouvy zanikne zastoupení členem domácnosti v tom rozsahu, ve kterém bude zastoupený (podporovaný) způsobilý právně jednat s pomocí podpůrce.¹¹⁴

V případě, že člověk, který má být zastoupen to odmítne, soud zastoupení členem domácnosti neschválí. K odmítnutí postačuje schopnost

---

¹¹⁴ŠVESTKA, J., DVORŇÁK, J., FIALA, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 222.

projevit přání. Z toho plyne, že rozpoznávací a ovládací schopnosti zletilého postiženého duševní poruchou musí být zachovány alespoň do té míry, že bude schopen pochopit základní podstatu zastoupení, alespoň v základech rozpoznat, zda zastoupení jako takové a zastoupení konkrétním členem domácnosti je pro něho přijatelné, a že dokáže srozumitelně vyjádřit svůj postoj.

5.2. Použití prostředků mírnějších než je omezení svéprávnosti

Omezení svéprávnosti musí být vždy nejkrajnějším prostředkem, kterého užit v případě, že osoba má problémy s právním jednáním v důsledku duševní poruchy, kterou trpí. Soud tak vždy musí pečlivě zvážit, zda sledovaného cíle není možné dosáhnout užitím mírnějších alternativ ve vztahu k omezení svéprávnosti. Jak již bylo řečeno výše v kapitole 5.1. těmito mírnějšími alternativami jsou předběžné prohlášení, smlouva o nápomoci a zastoupení členem domácnosti. Soud při svém rozhodování o tom zda osobu omezí ve svéprávnosti nebo bude postačovat použití některého z mírnějších prostředků (podpůrného opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat) použije jako vodítko test proporcionality (I. ÚS 557/09). Test proporcionality by se měl odvíjet ve třech následujících krocích, které je třeba vztáhnout jak na zákon, který omezuje základní práva, ale též na interpretaci a aplikaci takového zákona: 1. Je sledovaný cíl legitimní? Je cíl, který je sledován a prosazován, nezbytný ve svobodné demokratické společnosti? 2. Je dáno racionální spojení mezi cílem a prostředky vybranými k jeho prosazení? 3. Existují alternativní způsoby dosažení cíle, jejichž využití by učinilo zásah do základního práva méně intenzivní, popřípadě jej zcela vyloučilo?¹¹⁵ Z výše uvedeného plyne, že je-li možné sledovaného cíle dosáhnout i při využití mírnějšího opatření než je omezení svéprávnosti, má se upřednostnit jeho využití. K omezení svéprávnosti tak má soud přistoupit až ve chvíli, kdy dosažení sledovaného cíle použitím, kteréhokoliv z

---

¹¹⁵LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 277.

mírnějších prostředků popřípadě samo použití tohoto prostředku není možné (neexistuje předběžné prohlášení, není takový „člen domácnosti“, který by se chtěl stát zástupcem dané osoby, není tu osoba, která by s danou osobou chtěla uzavřít smlouvu o nápomoci).

6. Jmenování opatrovníka osobě omezené ve svéprávnosti

Opatrovnictví člověka je upraveno v § 465 an. ObčZ. Podle § 465 odst. 1 ObčZ jmenuje soud opatrovníka člověku v případě, že je toho potřeba k ochraně jeho zájmů, nebo je-li to vyžadováno veřejným zájmem. Mezi osoby, kterým soud má zejména jmenovat opatrovníka patří i osoby, které omezil ve svéprávnosti. Nutnost jmenování opatrovníka takovéto osobě je dána tím, že v rozsahu, ve kterém je omezena její svéprávnost není způsobilá samostatně právně jednat, proto jí soud musí jmenovat zástupce (opatrovníka), který takováto právní jednání bude činit za ni. Povinnosti opatrovníka jsou zakotveny v ustanoveních § 466 a § 467 ObčZ. K těmto povinnostem patří, že opatrovník musí se svým opatrovancem udržovat vhodným způsobem a v potřebném rozsahu pravidelné spojení, má o opatrovance projevovat skutečný zájem, má dbát o jeho zdravotní stav a starat se o naplnění opatrovancových práv a chránit jeho zájmy (§ 466 odst. 1 ObčZ). V případech, kdy opatrovník rozhoduje o záležitostech svého opatrovance, má mu srozumitelně vysvětlit povahu a následky rozhodnutí (§ 466 odst. 2 ObčZ). Při plnění svých povinností má opatrovník naplňovat opatrovancova právní prohlášení a též dbát jeho názorů, třebaže je opatrovanec projevil dříve a to včetně vyznání či přesvědčení (§ 467 odst. 1 ObčZ). Opatrovník soustavně přihlíží k názorům svého opatrovance a zařizuje jeho záležitosti v souladu s nimi, avšak v případě, že to není možné postupuje opatrovník podle zájmů opatrovance. Opatrovník dále musí dbát, aby život jeho opatrovance nebyl v rozporu s jeho schopnostmi. Opatrovník za opatrovance může rozhodovat v běžných záležitostech samostatně (může jít kupříkladu o kupní smlouvu na sekačku, změnu dodavatele elektřiny, uzavření smlouvy

s telekomunikační společností o poskytování telekomunikačních služeb apod.), ale při rozhodování ve věcech vyjmenovaných v § 480 ObčZ potřebuje souhlas opatrovnické rady a pokud ta nebyla zvolena ani nebyl možný postup podle § 482 odst. 1 ObčZ, schvaluje opatření opatrovníka v těchto věcech soud. V ustanovení § 483 ObčZ jsou pak vyjmenována právní jednání, která opatrovník za opatrovance může učinit pouze se schválením soudu.

I v případě, že posuzovaná osoba má již dříve jmenovaného stálého hmotněprávního opatrovníka, tak to není důvodem, aby nemohl být této osobě jmenován jiný opatrovník procesní. Dosavadní hmotněprávní opatrovník je totiž účastníkem řízení, protože se jedná i o tom, zda zůstanou či se změní jeho práva a povinnosti.¹¹⁶ Avšak v této souvislosti je třeba poukázat na několik nálezů Ústavního soudu (**IV. ÚS 1580/16** ze dne 5. 12. 2016, **IV. ÚS 1584/16** ze dne 18. 4. 2017, **I. ÚS 1581/16** ze dne 17. 10. 2017, **IV. ÚS 1583/16** ze dne 29. 11. 2017, **IV. ÚS 1582/16** ze dne 5. 12. 2017). Ve všech těchto případech Ústavní soud řešil situaci, kdy okresní soud v Kladně rozhodl o posuzované osobě, tak že jí sice neomezil ve svéprávnosti, ale zároveň ji ponechal jejího hmotněprávního opatrovníka. Tento pak podal odvolání, přičemž odvolací soud dospěl k závěru, že hmotněprávní opatrovník se s posuzovanou dostal do konfliktu zájmů mezi posuzovanou a jím samotným. Vzhledem k tomu pak posuzované ustanovil kolizního opatrovníka, který se v této situaci stal jejím procesněprávním opatrovníkem (ve všech těchto případech jakožto procesněprávní/kolizní opatrovník vystupuje jedna a ta samá osoba). Avšak tento poté vzal odvolání posuzované (které za ni učinil její stálý hmotněprávní opatrovník) v plném rozsahu zpět, tím vlastně došlo k zastavení řízení aniž by se odvolací soud věci dále zabýval a dostal tak možnost meritorně rozhodnout. Ústavní soud pak ve svém nálezu, kdy se touto situací prvně zabýval **sp. zn. IV. ÚS 1580/16** ze dne 5. 12. 2016, pak v bodě 21. tohoto nálezu zaujal názor, že obecné soudy jsou povinny věci tohoto druhu důsledně posuzovat, řádně zjistit skutkový stav, tak aby

---

¹¹⁶Hromada, M., Šíma, A.: Praktické otázky omezování svéprávnosti, Soudní rozhledy 4/2015, s. 123.

rozhodli o rozsahu omezení svéprávnosti v rozmezí, že se svéprávnost dané osoby neomezuje až po omezení, které by se fakticky blížilo zbavení způsobilosti, jak tomu bylo podle dřívější právní úpravy a aby toto rozmezí zásadně odpovídalo skutečným vlastnostem a schopnostem a zejména nejlepšímu zájmu daného člověka, přičemž tento zájem nemůže být zjednodušeně chápán pouze tak, že má být člověk omezen ve svéprávnosti v co možná nejmenší míře.

Ve svém nálezu **sp. zn. I. ÚS 1581/16** ze dne 17. 10. 2017, pak tuto svou myšlenku v bodě 39. tohoto nálezu doplnil ještě o to, že všechny subjekty, které v řízení o svéprávnosti vystupují nemohou pouze mechanicky aplikovat jimi vybranou doktrínu bez toho, že by přihlédli k zájmu konkrétní posuzované osoby, kteréžto platí i pro kolizního opatrovníka (procesního opatrovníka) , který v této věci neměl odvolání posuzovaného (podaného jeho hmotněprávním opatrovníkem) stěžovatele vzít zpět aniž by zjistil jeho názor a zhlédl jej, neboť tím neosvědčil respekt k jedinečnosti každé lidské bytosti.

7. Závěr

Závěrem lze shrnout, že institut omezení svéprávnosti ačkoliv je institutem upraveným v soukromém právu a je určený pro právní jednání, která se odehrávají na poli soukromého práva, tak kvůli svému charakteru rovněž přesahuje do práva veřejného a to ať už ve směru, že soudy mohou osobu omezit i v oblasti jejího volebního práva nebo ve směru vystupování před správními orgány, kdy i v těchto jednáních danou osobu musí zastupovat její opatrovník. Obzvláště možnost, že soudy mohou osobu omezit ve svéprávnosti v jejím volebním právu je velmi kontroverzním názorem, který ne všichni zastávají a to jak na úrovni Nejvyššího soudu, tak i na úrovni soudu Ústavního. Je tedy velmi pravděpodobné, že v budoucnu v tomto směru může dojít k posunu judikatury. Na druhou stranu ani názor, že osoby mají být omezeny v co nejmenší míře, není zcela přijímán. Ve svém důsledku tedy může paradoxně docházet k tomu, že i zastánci omezování osob v co nejmenší míře, tak mohou dát přednost prosazení svého názoru před nejlepšími zájmy dotyčné osoby a dopustit se tak porušení jejích práv, neboť svým přístupem nebudou respektovat jedinečnost každého člověka.

SUMMARY

The main theme of this thesis is the institute of limitation of legal capacity.

Chapter 2. of the thesis deals with the legal capacity and the acquisition of full legal capacity.

Chapter 3. of the thesis deals with conditions that must be satisfied that the court can restrict a person of legal capacity.

Chapter 4. of the thesis discusses the extent to which it is possible to restrict the legal capacity in humans. In this chapter also deals with the various areas in which a person can restrict the legal capacity. This chapter also discusses the most common mental disorders, for which courts mostly restricted person in a legal capacity.

Chapter 5. of this thesis deals with more mild measures than limitation of legal capacity.

Chapter 6. of this thesis deals with the appointment of a person who was limited in legal capacity

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ODBORNÁ LITERATURA

Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J.: Občanský zákoník: komentář, Svazek I., Praha, Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 1736, ISBN

978-80-7478-370-8

Lavický, P. a kol.: Občanský zákoník: komentář. I. Obecná část (§1-§654), Praha, C.H. Beck, 2014, s. 2400, ISBN 978-80-7400-529-9

Melzer, F., Tégl, P. a kol.: Občanský zákoník - velký komentář. Svazek I. §1-117, Praha, Leges, 2013, s. 720, ISBN 978-80-87576-73-1

Švestka, J., Zuklínová, M., Dvořák, J.: Občanské právo hmotné 1, Díl první, Obecná část, 2 aktualizované a doplněné vydání, Praha, Wolters Kluwer, 2016, s. 436, ISBN 978-80-7552-187-3

Malíř, J., Doležal, T.: Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a zdravotnictví: současný stav a perspektivy: Vydání první, Praha, Wolters Kluwer, 2016, s. 212, ISBN 978-80-7552-224-5

Tichý, L.: Obecná část občanského práva. Vyd. 1., Praha, C.H. Beck, 2014, s. 390, ISBN 978-80-7400-483-4

Křiváčková, J., Hamuláková, K., Tintěra, T. a kol.: K pojetí člověka a věci v novém soukromém právu, Praha, C.H. Beck, 2015, s. 272, ISBN

978-80-7400-294-6

Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 728, ISBN

978-80-7478-579-5

Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 1700, ISBN

978-80-7478-638-9

Melzer, F., Tégl, P., a kol.: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV/2. § 794-975. Praha: Leges, 2016, s. 2064, ISBN 978-80-7502-004-8

- Melzer, F., Tégl, P., a kol.: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV/1. § 655-793. Praha: Leges, 2016, s. 2064, ISBN 978-80-7502-004-8
- Orel, M. a kol. Psychopatologie. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, s. 264, ISBN 978-80-247-3737-9
- Juríčková, L., Ivanová, K., Filka, J. Opatrovnictví osob s duševní poruchou. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014, s. 160, ISBN 978-80-247-4786-6
- Dušek, K., Večeřová-Procházková, A. Diagnostika a terapie duševních poruch. 2., přepracované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2015, s. 648, ISBN 978-80-247-4826-9
- Eliáš, K. A kol. Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku. 2., doplněné a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 360, ISBN 978-80-7478-493-4

ODBORNÉ ČLÁNKY

- Hromada, M., Šíma, A.: Praktické otázky omezování svéprávnosti, Soudní rozhledy 4/2015, s. 122-126
- Malíř, J.: Přípustnost detence osob ve zdravotnictví z pohledu čl. 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, Právní rozhledy 20/2013, s. 692-704
- Marečková, J.: Platná právní úprava a návrh nového občanského zákoníku ve světle čl. 12 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, Právní rozhledy 3/2009, s. 86-94

PRAMENY

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (ObčZ)
- Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (ZŘS)
- Listina základních práv a svobod (vyhlášená pod č. 2/1993 Sb.)
- Zákon č. 372/2011 Sb., zákon o zdravotních službách (ZdravSl)

Soudní rozhodnutím

Rozhodnutí a stanoviska Nejvyššího soudu ČR

Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2016, sp. zn. Cpjn 201/2015 (uveřejněné pod č. 73/2016 Sb. rozh. st.)

Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. Cpjn 23/2016 (uveřejněné pod č.3/2017 Sb. rozh. st.)

Rozsudek KS v Hradci Králové z 9.6. 2014, sp. zn. 24 Co 193/2014 (uveřejněné pod č.3/2015 Sb. rozh. st.) nebo též [online]. Dostupné na: <https://iudictum.cz/163994/24-co-193-2014>

Nálezy Ústavního soudu (nálezy jsou dostupné v databázi nálezů Ústavního soudu na <http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>):

IV. ÚS 1580/16 ze dne 5. 12. 2016

IV. ÚS 1584/16 ze dne 18. 4. 2017

I. ÚS 1581/16 ze dne 17. 10. 2017

IV. ÚS 1583/16 ze dne 29. 11. 2017

IV. ÚS 1582/16 ze dne 5. 12. 2017

II. ÚS 2630/07 ze dne 13. 12. 2007